

БІЛІМ ШЫҢЫ- ҒЫЛЫМ СЫРЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК, ТАНЫМДЫҚ, МӘДЕНИ-РУХАНИ ЖУРНАЛ

№04 (90)
сәуір, 2023

WWW.BILIMSHINI.KZ

*Түркістан облысы адами әлеуетті дамыту басқармасы
Білім беруді дамыту орталығының
«Инновация және стратегиялық жоспарлау» кафедрасы*

ТҮРКІСТАННЫҢ ЗАМАНАУИ МҰҒАЛІМДЕР ФЕСТИВАЛІНДЕ ҮЗДІК ҰСТАЗДАР БАС ҚОСТЫ

БІЛІМ ШЫҢЫН БІРГЕ БАҒЫНДЫРАЙЫҚ!

«Білім шыңы - Ғылым сыры» журналы 9 жыл Сіздермен бірге! «Білім шыңы - Ғылым сыры» журналының шығармашылық ұжымы, әрдайым жаңаша жұмыс жасап, ұстаздардың мәртебесін айшықтап, біліктілігін арттыру үшін журналға ең қажетті материалдарды жариялап келеді. Журналымыздың «Озат тәжірибе – баршаға ортақ», «Үздік сабақ», «Ізгілікке жол ашқан», «Мерейлі мектеп», «Білім тынысы», «Білімнің жаңа жүйесі», «Болар елдің баласы», «Ғылымға қадам», «Жыр жазамын жүрегіммен», «Құрмет тақтасы» сияқты айдарлары бойынша жарияланған сапалы материалдардан ұстаздар қауымының үйренері көп деп сенеміз.

Бірге болайық, білім алауын бірге жағайық!

БІЛІМ ШЫҢЫ- ҒЫЛЫМ СЫРЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК, ТАНЫМДЫҚ, МӘДЕНИ-РУХАНИ ЖУРНАЛ

2015 жылдың тамыз айынан бастап шыға бастады. Айына бір рет шығады.

Журналға жазылыңыз!

Қазпочта арқылы 6 айға
жазылу бағасы 3440 тенге
индекс: 74871

Сіздерден құнды материалдар күтеміз!

Журнал лицензиясы - №15454-Ж (01.07.2015)
Республикалық журнал+Сертификат+Грамота

Аттестацияға 100% жарамды

8778 625 20 78
8775 076 78 76

ЖУРНАЛЫМЫЗ

ӘР ҰСТАЗДЫҢ ТӨРІНДЕ ТҰРСЫН!

ЕСЕН Бақыткүл Артыққызы,
бас редактор

Жас ұрпағы білімді мемлекеттер ғана бәсекеге қабілетті, озық елдің қатарына қосыла алатын қазіргі заманда ұстаздарға үлкен жауапкершілік жүктеледі. «Оқу – білім бұлағы, білім – өмір шырағы» деген мақал білімнің қаншалықты маңызды екенін білдіреді. Білім – баға жетпес байлық, білім - құнды қазына. Жас ұрпаққа сапалы білім, жақсы тәрбие беріп жүрген мұғалімдерге қандай құрмет көрсетсек те жарасады. Сондықтан да ұстаздар қауымын ардақтап, оларға әрдайым құрмет көрсетуге тиіспіз деп ойлаймын.

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев 2023 жылғы 29 наурыз күні VIII сайланған Парламенттің бірінші сессиясының ашылуында сөйлеген сөзінде «Білім беру саласында ұстаз – ең басты тұлға. Оның қоғамдағы абырой-беделін арттыра беруіміз керек» деп атап өткен болатын. Елімізде «Педагог мәртебесі туралы» заң қабылданып, ұстаздардың мәртебесін биіктету бағытында қыруар жұмыс жүргізілуде. Мектептердің материалдық-техникалық жағдайы жақсарып, ұстаздардың айлық жалақылары көбейді. Ұстаздарымыз Президентіміз айқындап берген биік талаптарға сай болуы үшін үздіксіз ізденіс үстінде болып, білім сапасын көтеріп отыруы қажет. Педагогтар біліктілігін жетілдіруде, әдістемелік көмектер көрсетуде, озық іс-тәжірибесін таратуда газет-журналдардың орны ерекше. Сондықтан да әр мұғалім өз саласы бойынша шығатын газет-журналдарға тұрақты жазылып, өзінің білім деңгейін әрдайым арттырып отыруы керек.

Жуырда Шымкент қалалық Білім басқармасының басшысы Жанат Тәжиева елеуметтік желіде газет-журналдарға жазылу мәселесі туралы өз ойын білдірді. «Әр үйдің төрінде газет-журнал тұрса деп тілеймін!

...Ғаламтордың пайдалы тұсын алып, керексіз жағына шектеу қойғанымыз дұрыс шығар.

Сондықтан да, бұл ғаламтордың торлаған қауіпті бұлтынан арылу үшін, Сіздерді газет-журналға жазылуға, яғни рухани азық алуға шақырамын. Газет-журнал - өмірдің нағыз айнасы. Онда жазылған әрбір жаңалық, мақала, сараптама қаншама жауапты маманның тексерісінен өтіп, өңделіп, бүгінделіп, сараланып барып жарияланады. Сондықтан газет-журналдың ғаламторға қарағанда салмағы басым. Бұрын әрбір отбасы аудандық, облыстық, республикалық деңгейдегі түрлі газет-журналдарды оқуға асығатын. Бұл газет-журналдардағы материалдар ақыл-ой мен парасатқа негізделіп жазылатын. Көп оқитын ұлтқа айналамыз десек, өзімізден, балаларымыздан бастауымыз керек. Балаларымыздың уақытын ғаламтордағы әртүрлі кулық-сұмдықты көруге құртқанша, бірауық кітап, газет-журналға көңіл бөлуін қадағалайық. Балаларымыз зерделі, парасатты, иманды, салиқалы, білімді болсын десек, қоғамымызды түзеуге елеулі рөл атқаратын газет-журналдарымыздың мәртебесін көтерейік... Сөз соңында қорыта айтарым, әр отбасы газет-журналға жазылуды өзімізден бастайық» деген Жанат Тәжиеваның пікірін толығымен қолдаймыз.

Біз «Білім шыңы – Ғылым сыры» журналына мұғалімдерге ең қажетті материалдарды жариялап, 9 жылдан бері ұстаздардың шынайы көмекшісі және сенімді серігі болып келеміз. Қаншама жобаларымыз бүкіл еліміздің ұстаздары тарабынан қолдауға ие болуда. Ұстаздар қауымынан алғысқа толы хаттар алғанда редакция еңбегінің еленгеніне қуанамыз. Алдағы кезде де бағытымыздан айнымаймыз. «Білім шыңы – Ғылым сыры» журналына жазылып, бізбен бірге болыңыздар, білімнің биік шыңдарын бағындырып, жұлдыз болып жаныңыздар!

ЖУРНАЛЫМЫЗ ӘР ҰСТАЗДЫҢ ТӨРІНДЕ ТҰРСЫН!

ТҮРКІСТАННЫҢ ЗАМАНАУИ МҰҒАЛІМДЕР ФЕСТИВАЛІНДЕ ҮЗДІК ҰСТАЗДАР БАС ҚОСТЫ

ЖУНИСОВА Назым Досжановна,
*Түркістан облысы адами әлеуетті дамыту басқармасы
Білім беруді дамыту орталығының «Инновация және
стратегиялық жоспарлау» кафедрасы меңгерушісі.*

Білімді басты қазына деп санайтын елдің болашағының да жарқын болатынын өмірдің өзі көрсетіп отыр. Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаев VIII сайланған Парламенттің бірінші сессиясының ашылуында сөйлеген сөзінде «Адам капиталының сапасын барынша арттыру керек. Бұл мәселе менің айрықша назарымда екенін білесіздер. Себебі Қазақстанның басты байлығы – адам. Қарым-қабілеті зор, білімді азаматтар елімізді алға бастайды. Сол үшін білім беру жүйесін жан-жақты дамыту қажет» деп атап өтті. Біздің болашағымызды адам капиталы айқындайтыны анық. Ал адам капиталының сапасын арттыру ұстаздарға байланысты. Сондықтан да жақсы мұғалім болу үшін әр ұстаз жаңаша жұмыс жасауы керек деп ойлаймын. Жаңаша жұмыс жасап жүрген ұстаздарымыз көп. Олардың жақсы тәжірибесін насихаттап, әрдайым қолдау көрсетуге тиіспіз. Озат тәжірибені айқындап, жан-жақты насихаттаудың тиімді тәсілі үздік ұстаздар бас қосатын фестивальдер екені белгілі.

2023 жылғы 28 наурыз күні Түркістан қаласы, Оқушылар сарайында Түркістан облысы Білім беруді дамыту орталығы «Инновациялық және стратегиялық жоспарлау» кафедрасының ұйымдастыруымен педагогтердің басқарушылық қабілеттерін, әдістемелік, цифрлық және әмбебап құзыреттерін кешенді дамыту, жаңа заман талабына сай, жаңашыл мұғалімдерге сапалы және инновациялық технологияларды меңгерту, білім сапасын көтеруде инновациялық технологияларды дұрыс және сауатты қолдануды үйрету мақсатында облыстың педагогтеріне арналған «MODERN TEACHER FEST TURKISTAN – 2023» (Түркістанның заманауи мұғалімдер фестивалі-2023) тақырыбында тұңғыш рет, заманауи, еркін форматта мұғалімдер фестивалі өтті.

Фестивальге облыс мектеп директорларының бейінді жұмыстары жөніндегі орынбасарлары, ШЖМ директорлары, БКРМ басшы кадрларға резерв мектебі, кәсіби бағдар беру педагогтері, пән педагогтері, «Ауыл мектебін сапалы басқару» жобаға қатысушы мектебінің ДООЖО, жас мамандар, колледждердің жастар ісі жөніндегі инспекторы, әдістемелік кабинет меңгерушілері, жалпы облыс бойынша 250-300 педагог қатысты. Фестивальға қатысушыларға бағдарлама үлестіріліп, олар QR-код арқылы тіркелді.

Фестивальде инновациялық жұмыстар бойынша TED – дәрістер, Флешмоб пен нетворкинг, Workshop, Шеберхана (workshop) ашық микрофон және стендап

(stand up) форматтарындағы баяндамалар, инновациялық жобалар көрмесі ұйымдастырылды. «Мектеп директорларының бейінді жұмыстары жөніндегі орынбасарларының кәсіби құзыреттілігін дамыту» тақырыбында Тәжірибелік семинар, «Жас педагогтердің кәсіби құзыреттілігін дамытудың өзекті мәселелері» тақырыбында Коуч-сессия, «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту» тақырыбында Workshop (шеберхана), «Педагогтердің функционалдық сауаттылығын арттыру: теориядан тәжірибеге» тақырыбында Семинар тренинг, «Жобалау - зерттеу қызметіне үйрету жолдары» тақырыбында TED.X, «Басшы лауазымына үміткер кандидаттың кәсіби құзыреттілігін дамыту» (Басшы лауазымына тағайындау туралы ҚРБЖҒМ 2012 жылғы 21 ақпандағы №57 бұйрығы аясында) тақырыбында Презентация-сабақ, «Жасанды интеллект ғасырында дүниеге келген балаларды қалай оқыту керек?» тақырыбында Презентация-сабақ секциялық бағыттар бойынша өткізілді. Фестиваль концерттік бағдарламамен, флешмобпен жалғасын тапты. Спикер болып, фестивальдің биік деңгейде өтуіне өз үлестерін қосқан Түркістан облысы білім және ғылым қызметкерлерінің жергілікті кәсіптік одағының бөлім басшысы, заңгері Ақбердиев Ғабит Кеңесұлына, Астана қаласы, «Зерделі» ақыл-ой дамыту мектебінің директоры Мәуіт Рысбек Мәуітұлына, "Білім шыңы-Ғылым сыры" республикалық журналының және "ЫБЫРАЙ" республикалық журналының бас редакторы Есен Бақытгүл Артыкқызына, Түркістан Пікірсайыс Орталығының Бас Төрешісі, Түркістан қаласы мектеп лига Пікірсайыс Ассоциациясының төрайымы Мауленова Гүлаяр Бекжігітқызына, «Жастар ресурстық орталығы» КММ-нің «Қоғамдық даму және психологиялық көмек көрсету» бөлімінің психолог мамандарына, облыстың мектеп, колледждерінің тәжірибелі ұстаздарына үлкен алғысымызды білдіреміз. Секциялық бағыттар бойынша «Оқушыларды ғылыми жоба жұмыстарына дайындау, проблемалар және шешу жолдары», «Мектепте бейінді оқытуды ұйымдастыру», "Кәсіби бағдар беруші педагогтің жұмысын тиімді ұйымдастырудың тетігі», «Бейінді оқытуды тиімді ұйымдастыру арқылы нәтижеге бағытталған білім беру», «Дарынды оқушыларды анықтау және дамыту жолдары», «Педагогтың табысты болу формуласы», «Қолданыстағы еңбек заңының негіздері», «Конкурстық комиссияның әңгімелесу кезеңі: тақырыптық бағыттары, дайындалу жолдары», «Білім

беру ұйымдарын басқарудың озық үлгісі», «Пәннің оқыту бағдарламасындағы оқу мақсаттарына сәйкес білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту тапсырмаларын әзірлеу», «Креативті ойлау-функционалды сауаттылық негізі», «Функционалдық сауаттылықты дамытуға бағытталған тапсырмалардың орындау жолдары», «Математика - абстрактілендіру және логикалық қорыту», «Интерактивті білім беру платформасы арқылы оқыту үдерісіне жаңа көзқарас», «Сабақ барысында трендтегі құралдарды пайдалану», «Мониторинг. Аналитикалық талдау», «Reels, Instagram, Facebook көмегімен мұғалім блогын қалай дамытуға болады?», «Power Point, Nearpod не істей алады? Интерактивті білім беру ресурстарын қалай оңай жасауға болады?», «Оркестр», «Өтініш», «Горилла», «Анасы мен қызы», «Ән және іс-қимыл» тақырыптарында іс-шаралар өтті. Түркістанның заманауи мұғалімдер

фестивалінде үздік ұстаздар бас қосты. Мұндай мұғалімдер фестивалі ұстаздарды қуанышқа бөлеп, шығармашылық қуатын толықтыруға мүмкіндік береді. Фестиваль кезінде ұстаздар өздерін одан әрі дамыту үшін көптеген қызықты идеяларды ұсынып, педагогика саласындағы қиын мәселелердің шешу жолдары туралы ойларын ортаға салды. Фестиваль барысында ұстаздарымыз шығармашылықпен ән айтып, би билеп, Ордабасы ауданынан келген ұстаз Түймебаева Ұлжан Бексейітқызы өзінің фестивальге деген арнауын арнады. Тұңғыш рет, еркін форматта ұйымдастырылған фестиваль соңында ұстаздарымыздың керемет көңіл-күйде жүргенін байқадық. Өз мектептерінің жүрегі, жаңашыл мұғалімдер жаңа, тың идеялармен білімдерін, рухани қазынасын толықтырып, алдағы уақытта фестивальдің жыл сайын дәстүрлі түрде өткізілуіне ізгі тілектерін білдірді.

ҰСТАЗ ТҰЛҒАСЫ – ҮЛГІ НӘМ ӨНЕГЕ

**НУРЖАНТОВ Сакен Даутбекович,
Педагогикалық шеберлік орталығының
Шымкент қаласындағы филиалының менеджері**

Мұғалім ісі сырттай қарапайым болғанмен – тарихтағы ең ұлы істің бірі.

К.Д.Ушинский

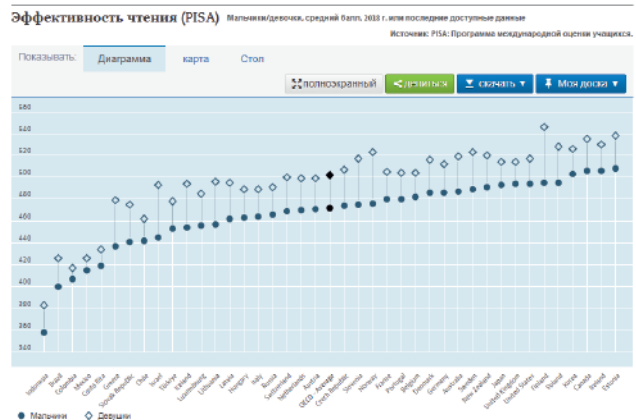
Расында «Мұғалім» деген мамандық қызығы мен қиыншылығы бар ерекше мамандықтардың бірі. Ұстаздық – бұл жай сабақ беруші емес, бұл балаға деген махаббатпен үлкен өмірге дайындаушы. Мейірімін төге отырып, өзінің жеке тұлғасын, сөз мәнерін, әдеби мен ішкі мәдениетін үлгі ете отырып болашақ жастарымызға тәлім беруші. Мәлік Ғабдуллин мұғалімдік туралы: «Мұғалім өзінің білімділігімен, жүріс-тұрысымен, жайдары мінезімен, тіпті сырт пішіні, киген киімімен де оқушысына жақсы мағынада қатты әсер етеді» - дейді. Осы пікірмен толықтай келісуге болады.

Ұстаз бейнесі немесе имиджі қалай қалыптасады? Егер мұғалім өзі көп кітап оқыса, дұрыс сөйлесе, әдеп пен ізгіліктің үлгісі бола алса, әрине ұлт ұстазы Ахандардың ізін жалғаушы болары анық. Дей тұра, барлық ұстаздар жан қалауымен осы кәсіпті таңдау жасады ма? Өзі мектепте қалай оқыды? Жоғары оқу орнын қалай тәмамдады? Қандай отбасында дүниеге келіп, қандай тәрбие алды? Бұл ұстаздың мінсіз сипатын айқындауға әсер ететін факторлар екені сөзсіз.

2019 жылғы 27 желтоқсандағы №293-VI Педагог мәртебесі туралы ҚР Заңы [1] педагогтерге ерекше мәртебе бере отырып, қазақстандық педагогтердің имиджін көтеруге оң ықпал етті. Ата-аналар мен оқушылардың, педагогтердің, мүдделі тұлғалардың міндеттері мен құқықтарын айқындап берген маңызды нормативтік құжат болып табылады. Заң аясында ұстаздар жалақысын кезең-кезеңімен көтеру, педагогтердің ар-ұжданы тапталмауын қамтамасыз ету, жалпы, білім беру ісі қызметкерлеріне қатысты жан-жақты ойластырылған оң шешімдер көрініс табады. Дегенмен, педагогтік имидждің жоғары болуына басқа да әсер етуші факторлар бар. Егер педагогтердің имиджін қалыптастырамыз десек әрине бұл мәселені шешуге комплексті қарауымыз керек.

Біріншіден, PISA, TIMSS халықаралық зерттеулерінің нәтижелері бойынша алғашқы ондыққа кіретін мемлекеттердің мұғалімдерді даярлаудағы тәжірибесіне сүйенсек. Оқу сауаттылығы бойынша төмендегі суретте «Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы» мәліметі берілген. Мұнда 2018 жылы функционалдық сауаттылықтың бір бағыты оқу сауаттылығы деңгейі бойынша Эстония, Ирландия, Канада, Корея, Польша, Финляндия, АҚШ, Англия, Япония, Жаңа Зеландия секілді мемлекеттері жоғары нәтижелер көрсеткен.

Демек, осы мемлекеттерде мұғалімдерді даярлау тәжірибесіне жүгіну маңызды. Жоғары деңгейде оқушы тәрбиелеу үшін ұстаздардың әлеуеті өте жоғары болуы заңдылық. Бір сөзбен айтқанда білім беру саласында көшбасшы мемлекеттердің білім беруді ұйымдастыру, оның ішінде мұғалімдерді даярлау саясатын зерттеу қажет.

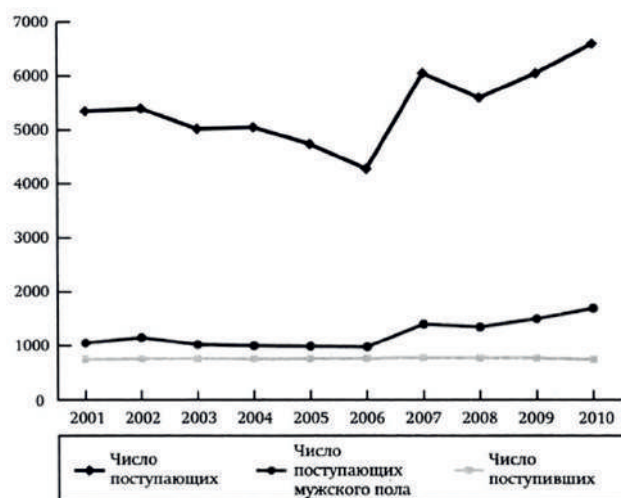
1-сурет

Көшбасшы мемлекеттердің ішінде тұрақты түрде жоғары деңгей көрсетіп отырған Финляндия тәжірибесін қарастырсақ, Паси Сальберг «Финские уроки» еңбегінде Финляндиялық білім беру жүйесін жан-жақты талдауын ұсынады. «Ұстаздық мәдениет» бөлімінде «сауаттылық» ұлттық мәдениетке айналғандығы және ұстаздық кәсіптің бітіруші түлектерден жыл сайын алынатын сауалнама нәтижесі бойынша өте беделді әрі танымал кәсіп екендігі айтылады. Неге десеңіз, мектеп мұғалімдері автономды жұмыс жасауға, мектеп деңгейінде бағдарлама әзірлеп, оқу жоспарларын жүзеге асыруға мүмкіндік алған. Барлық деңгейдегі тексерістерден босатылған. Қоғам тарапынан мұғалімдердің еңбегі жоғары бағаланады және педагогтер ерекше құрметке ие.

Төменде Финляндиядағы педагогикалық мамандықтарда оқу үшін конкурса қатысқан және ЖОО-на қабылданған абитуриенттер саны көрсетілген кесте мұғалім мамандығына деген сұраныстың сондай-ақ бәсекелестіктің жоғары екендігін көрсетеді.

2-сурет

Бұл дегеніңіз меніңше, мемлекет деңгейінде ұстазға деген құрметтің, мұғалім мамандығының жастарға еркіндік бере отырып өмірде арман, мақсаттарын жүзеге асыруға мүмкіндік беретінін түсіну, қабылдау дегенді

Источник: Sahlberg (2011b).

білдіреді.

Нақтырақ тоқтала кетсек, Болон келісімі аясында жұмыс жасайтын еуропалық білім беру жүйелерінен финдік білім беру жүйесі негізгі 3 аспектімен ерекшеленеді.

1. Педагог мамандығына ең үздік оқушылар оқуға түседі. Себебі, финляндиялық білім беру жүйесінде орталықтандырылған тексеріс жүйесі, бақылауға қарағанда дербес, шығармашылықпен мектептің ерекшелігі ескеріле отырып құрылған оқу бағдарламаларымен жұмыс басымдыққа ие. Мұнда болашақ педагогтер өзін еркін сезініп, ойына алған барлық мақсаттарын жүзеге асыра алатынына сенімді.

2. Мұғалімдерді даярлауда академиялық білім мен педагогика, әдістемені қатар меңгертуге ерекше назар аударылады. Өзі оқытатын пән мазмұнын ғана біліп шықпай, сол аталған пәнді оқыту әдістемесін де меңгереді.

3. Мұғалімдерді даярлау зерттеу нәтижелеріне бағдарланған. Барлық педагогикалық мамандық студенттері магистр дәрежесін иеленеді. Бітіруші студенттер зерттеуге бағытталған дипломдық жұмыс қорғауы шарт. Бастысы, бұл дипломдық жұмыстарға қойылатын критерийлер өте жоғары.

Екіншіден, педагогтің имиджінің жоғары болуын қаласақ еліміздегі педагогикалық мамандықтарды таңдаған түлектерге талапты күшейту керек. Ия, қазірдің өзінде шектік балл артып, студенттердің шәкіртақысы көбеюде. Дегенмен, баланың жанын түсінетін, балалармен жұмыс жасау барысында өз кәсібінен ләззат алатын тұлғаларға басымдық беруіміз қажет. Себебі, көптеген мемлекетте нәтиже көрсеткен жүйені біздің мемлекетімізде де оңтайландыра отырып жүзеге асыру ұтымды болмақ.

Үшіншіден, педагогика мамандығын жаңадан бітірген түлектерге тәлімгерлікті ұйымдастыру аса маңызды. Өйткені, көп жылдық тәжірибесі бар маман баланың тілін түсініп, әр баланың жүрегіне қандай кілт тура келетінін біледі.

Осы тұста бізге үлгі бола білген ұстаздар жайында бірер сөз айтып өтуді жөн көрдім. Бір күні сыныбымызға шашы бұйра, көзінде көзілдірігі бар, қой көзді әдеміше келген, жасы 45-50-лерде ұзын бойлы апай кіріп келді. Ол кезде 6-7 сыныптарда оқимыз. Шулап жатқан болуымыз керек. Көзіндегі көзілдірігін төмен түсірді де «қасқа-а-а» - деді. Артынан «...осылай да шулауға болады екен-ау...» -

деп танданды. Бәріміз тынышталып қалдық. Сөйтсек, қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі Ғалия апай қанша ашуланса да сыр білдірмей, «қасқа-а-а» деп тынышталдырады екен. Мен секілді педагог үшін бұл да бір өнеге. Тағы бірде қыздарға қарата сабырлы үнмен тіл қатты. Өз сөзінде «Қыздар сіздерге қарасам, бой жетіп қалыпсыздар. Күндердің күнінде сөз салып келген жігіт болса, ең әуелі аяғына қараңыз. Себебі, өз аяғына қарай алмаған жігіт, сізге де қарап жарытпас» деп көпшілігімізге ой салды. Сол сәт аяғыма қарасам, аяқ киімім шаң екен. Ұялғанымнан аяғымды жасырып, әлек болдым да қалдым. Сол оқиғадан бүгінгі күнге дейін бірінші кезекте аяқ киімді тазалауды әдетке айналдырдым десем де болады. Бұл мен үшін өмірлік сабақ болды. Ия, ұстаздарымыз жақсы болды. Әр мұғалімнің берері мен өнеге болар сөздері жадымызда. Дегенмен, Ғалия апайымыздың тұлғалық ерекшелігіне тәнті болғаным сонша, үлкен өмірде апайыма ұқсап қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі боламын деген шешім қабылдадым. Қарап тұрсаңыз ұстаздар қауымы көбіне өзіне байқалмайтын жақсы, кейде жағымсыз әрекеттерімен балаға үлгі болады екен. Сондықтан біздер өз сөзімізге, әрекеттерімізге өте үлкен мән беруіміз керек деп ойлаймын.

Төртіншіден психологияны, бала психологиясын жақсы меңгеруге ден қою маңызды. Әр сыныпта баланың мінез-құлқы, өмірге деген көзқарасы өзгеріп отырады. Сондықтан, бастауыш сынып оқушыларымен жұмыс жасау әдістемесі басқа да, жоғары сынып оқушыларымен жұмыс жасау технологиясы мүлде бөлек. Егер табысты оқытамыз және сол арқылы баланың, ата-аналардың, қоғам алдында беделіміз артсын десек психология ғылымы бойынша білімімізді тереңдетіп, білігімізді арттыру маңызды.

Мектептегі өз тәжірибеме үңілсем, біз қандай үлгі бере алдық? - деген сұрақ ойыма оралады. Әрине, жұмысты бастаған сәтте, педагогикаға енді келген тұста біршама қиындықтар болғаны рас. Оқушылармен түсінісе алмай, олардың мінезін ұға алмай, жас ерекшеліктерін, тұлғалық болмысын қабылдау қиын болып, «Бұл балаларды қалай оқытам?» деген оймен әйгілі педагогтердің біршама еңбектеріне шолу жасалды. Әйтсе де, бір сыныптың мәселесін шешіп, жеке оқушының жүрегіне кілт табатын нақты әдіс табылмады. Қарап тұрсам мәселе көбіне педагогтің өзінде болады екен. Балаларды қалай бар, солай қабылдау, оқушы психологиясын зерттеу, соған сәйкес әдістемеге өзгеріс енгізу табыстылық кепілі болмақ. Тәжірибемде кездескен бір-екі жағдаймен бөліссем. 6-шы сыныпқа жаңадан бір оқушы қыз бала келді. Сөйлемейді. Сабақта сұрақ та қоймайды, жауап та қатпайды. Бойында ауытқуы жоқ па екен? - деген ой да келді. Достары мен көршілерінен сұрастырсам, үйде жап-жақсы сөйлейді екен. Сыныптағы ашық-жарқын қыз баланың қасына отырғызуды ұйғардым. 2-3 айдан кейін жаңадан келген оқушы ашылды. Есесіне көп сөйлейтін балаға айналды. Кейіннен екі оқушыны бөлек отырғызып, мәселе өз шешімін тапты. Айтпағым, кейде балаларды өзіне сенімді, ашық оқушылардың қасына отырғызып, олар тарапынан қолдауды ұйымдастырса, тұйық мінезді балалармен жұмыс әлдеқайда жеңілдейтініне көз жеткіздім. Сол секілді тағы бір мысал келтірсем. 5-сынып оқушысы ұл бала. Өзге ұлт өкілі, бірақ қазақ сыныбында оқиды. Жазбайды, дәптер әкелмейді, сабақта жауап бермейді. Күнтізбелік тақырыптық жоспар бойынша

С.Бегалиннің «Бала Шоқан» шығармасын әдебиет сабағында өткізіп, үйге басты кейіпкерлердің бірі Мысық секілді әр түрлі қолда бар заттардан жануарлар мен жәндіктер жасап келу тапсырмасын берген болатынмын. Келесі сабақта сөйлемейтін оқушым өрмекші мүсінін ұқсатып жасап келіпті. Сөйтсем бұл бала мүсін жасауға бейім екен. Сөйлету мақсатында «Бұл қандай жәндік? Мүсінді қалай жасадың? Қандай заттар қолданды?» деген сұрақтармен баланы сөйлетуге талпындым. Алдағы уақытта бұл оқушымен шығармашылық жұмыстар арқылы қызығушылығын арттыра отырып байланыс орнаттым. Үлгерімі жақсарып, әдебиет пәні сүйікті пәніне айналды десем артық болмас. Себебі, жылдар өтіп оқушы алдыңыздан шығып амандасып, «Ағай, әдебиетті сүйіп оқушы едік қой» деген пікірі көңіл қуантады.

Ия, бұл мысалдар керемет мұғалім екенімнің мысалдары емес. Бұл мысалдар, әр бала жеке тұлға. Өзіндік көзқарасы, пайым-парасаты қалыптасқан, қабілет-қарымы әр түрлі балаларға өзіне сай жол таба алудың мысалы ретінде қабылдауға болар.

Бесіншіден, ізденіс, өсу, креатив және IT саласын меңгеріп, трендте болу. Қазіргі таңда «Z» ұрпақты оқыту

оңай іс емес. Өміріміз қарыштап өзгеруде. Цифрлік технология қажеттілікке қарай жылдам қарқынмен дамуда. Ең бастысы балалар осы технология жетістіктерін, IT саладағы инновацияларды бірінші болып бізден бұрын қабылдап, меңгеруде. Оған қоса 2019 жылы белең алған пандемия қашықтан оқыту технологияларының жаңаруына, балалардың цифрлік сауаттылық деңгейінің жоғарылауына себепші болды. Ұстаздар қауымы да заман ағымынан қалмай ізденуде, дегенмен ол жеткіліксіз. Білім беру тек баланы білімді етумен шектелмейді. Педагогтер қауымы баланың жанын түсініп, рухын тәрбиелейтін тұлға болғандықтан өн бойымен үлгі болуымыз қажет-ақ. Әйгілі ағартушы В.А.Сухомлинскийдің «Мұғалімдік мамандық – бұл адамтану, адамның күрделі және қызықты, шым-шытырығы мол рухани жан дүниесіне үңіле білу. Педагогикалық шеберлік пен педагогикалық өнер – ол даналықты жүректен ұға білу болып табылады» деген пікірімен келісе отырып «адамтану» ғылымының докторы болуға бар күш - жігерімізді салу азаматтық парызымыз әрі ел алдындағы борышымыз.

«БІР ЕЛ – БІР КІТАП» ЖОБАСЫНДА Т.ӘБДІКОВТЫҢ ШЫҒАРМАЛАРЫ

МАГИТОВА Тұрсыннай,
Шардара ауданы адами әлеуетті дамыту
бөлімінің әдіскері.
Түркістан облысы

«Бір ел – бір кітап» республикалық акциясы елімізде 2007 жылдан бастап Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігінің қолдауымен Қазақстан Республикасының Ұлттық академиялық кітапханасы мен Қазақстан Республикасы кітапханалар қауымдас-тығының бастамасымен өткізіліп келеді.

Акцияның мақсаты – ұлттық әдебиетіміздегі ең үздік туындыларды оқу және насихаттау, оқу ісін ілгерілету, рухани мұрамызды сақтау, сондай-ақ жастарға рухани-адамгершілік және патриоттық тәрбие беруге бағытталған. Сонымен қатар акция қоғамның отандық әдебиетке, оның ішінде классикаға, қазіргі әдебиет пен поэзияға деген қызығушылығының әрі қарай жоғары-лауына мүмкіндік туғызады.

Биылғы 2023 жылы «Бір ел – бір кітап» республикалық акциясы аясында қазақ жазушысы, драматург, қоғам қайраткері Төлен Әбдіктің шығарма-ларын оқуға ұсынылды. Шардара ауданы адами әлеуетті дамыту бөлімінің жоспарына сәйкес 2023 жылдың 13 наурыз күні А.Иманов атындағы жалпы орта мектепте «Бір ел – бір кітап» акциясы аясында қазақ әдебиетінің жауһарларының бірі, шоқтығы биік жазушы Төлен Әбдіктің туындыларын насихаттау негізінде аудан мектептеріндегі кітапханашылардың, қазақ тілі мен

әдебиеті пәні мұғалімдері, психолог мамандары мен 8-9 сынып оқушыларының қатысуымен оқырмандар конференциясы өтті. Бірінші болып А.Иманов атындағы жалпы орта мектептің кітапханашысы Айжан Қамбаева «Табиғаты өзгеше дарын» атты кітап көрмесімен таныстырды. Одан әрі конференцияны Шоқан Уәлиханов атындағы жалпы орта мектептің кітапханашысы Перуза Тасыбай жүргізді. Оқушылар екі топқа бөлініп, бірі «Оң қол» әңгімесі, екіншісі «Парасат майданы» хикаясы жайлы ойларымен бөлісті.

Оқырмандар конференциясының мақсаты Төлен Әбдікұлының шығармаларына оқырмандардың қызығушылығын ояту, жазушының шығармаларындағы педагогикалық-психологиялық идеяларын насихаттау арқылы оқырмандардың кітапқа деген қызығушылығын арттырып, олардың дербес және шығармашылық мүмкіндіктерін көтеруге жағдай жасау, адамгершілік және эстетикалық талғамын қалыптастыруға тәрбиелеу.

Оқырмандар конференциясының мәні әр оқырман-ның сол кітап жайлы өз көзқарасын, пікірін тыңдау, дәлелдеу және өзге пікірлермен санасу болып табылады. Оқырмандар конференциясы пікір алмасу түрінде өткізіліп, Т.Әбдіктің «Оң қол» әңгімесі мен «Парасат майданы» хикаясын талдауға арналды.

Қазақ прозасының интеллектуалды деңгейін көтерген көркем сөз шебері, көрнекті жазушы, қазақ прозасының пырағы Т.Әбдік туралы оқырмандар өз беттерінше ізденіп, шығармаларымен танысып, келген ақпараттарына кезек беріліп, «Оң қол» тобы жазушының өміріне, «Парасат тобы» шығармашылығына тоқталды.

Төлен Әбдік 1942 жылдың 4 қыркүйегінде қарапайым отбасында дүниеге келген. Отбасында жалғыз бала. 1965 жылы Қазақ Ұлттық мемлекеттік университетін бітірген. Студент кезінде сырттай оқитын Күләнмен кездесіп тұрған. Диплом алып Жамбыл (қазіргі Тараз) қаласына өндірістік практикаға келгенде осында кітапханада істейтін Күләнге жолығып, сөз байласып, отау құрады. Үш перзент өсіріп, олардан немере, шөбере сүйеді. «Қазақстан пионері (қазіргі «Ұлан») газетінде редактор, «Жалын» алманағында редакторлық қызмет атқарады. Әр жылдарда жазылған «Ақиқат», «Айтылмаған ақиқат», «Күзгі жапырақ», «Көк жиек» секілді отыздан астам кітаптардың авторы. Шығармалары 13 тілге аударылып, өзі де көптеген шығармаларды қазақ тіліне тәржімалаған. Мемлекеттік сыйлықтың иегері.

Әбіш Кекілбаев, Марал Ысқақбаев, сыншы Әшірбек Сығаймен қызметтес болған. Д.Исабеков, Б.Нұржекеев, Ә.Нұрпейісов, Қ.Жұмаділовтермен бірге оқыған. 2023 жылы «Бір ел – бір кітап» акциясына қазақ әдебиетінің алтын қорынан ойып тұрып орын алған танымал туындысы ел болып оқуға ұсынылған. Ал, бұл пікір алмасуға «Оң қол» әңгімесі мен «Парасат майданы» хикаясы таңдалыпты. Себебі, «Оң қол» әңгімесі өлім мен өмірдің, жақсы мен жаманның, ақ пен қара арасындағы күрес сияқты. Ал, бұл әңгімені оқып болғаннан соң әңгіменің кең тынысты жалғасын «Парасат майданы» хикаясынан түсінуге болады. Шынайы болған оқиғадан ой түзіп, тұжырым жасауға болады.

Оқырмандар екі шығарманың да мағынасы мен мазмұнына тоқталып, одан алған әсерімен бөлісті. Шығарманың тақырыбы жайлы да өз ойларын білдірді. Кинолента арқылы ондағы оқиға желісін баян етті.

Конференцияның сергіту бөлімінде оқырмандар домбырамен күй шертіп, өлеңдерін оқыды. Мұғалімдер мен кітапханашылар пікір алмасты. Әлем халықтары жазушылар одағының мүшесі Ғайбулла Бектөреев:

– Төлен Әбдіктің шығармаларының құндылығы,

біріншіден оқығаныңда адамды жалықтырмайды, астарында философиялық-психологиялық ой жатады. Терең тәрбиелік мәні бар. Оқушылардың да жүректерінде асқақ арман жатыр. Сол арман жойылып кетпеу үшін соған жету жолында еңбектеніп кітап оқуды немқұрайлыққа айналдырмау керек. Біреудің әкім, екінші біреудің ғалым болғысы келеді. Бұл арман еңбек етсең орындалады. Ал, немқұрайлық болса арман өшеді, жабылады. Адамның бойында жақсылық қасиет те, жамандық қасиет те болады. Бірақ жамандық қасиетті көрсетпеу керек. Елге ол тез тарайды. «Жамандықты жасыр, жақсылықты асыр» деген қазақ. Қазақ - ұлы халық. Сондықтан сендер мен Абайдың ұрпағымын, Төлен Әбдіктің ұрпағымын деп білімге, ғылымға, өнерге құштар болып өздеріңді биік көтеріп ұстап, мақсаттарыңа жетулерің керек, – деп «Поэзия» өлеңін оқыды.

Талқылау барысында оқырмандар шығармалардан алған әсерлерімен бөлісті. Бірі оқиға желісін сол күйі қабылдаса, келесісі оқиғаның аяқталар кезеңін трагедиямен емес бақытты болып аяқталғанын қалады. Конференция қорытындысында сарапшылар «Оқуға құштар мектеп» жобасы аясында өткен екі шығарманы талқылау сабағы өз деңгейінде өтті деген қорытынды жасады.

Оқиғаларды кинолента арқылы көрсету арқылы сабақты өтуші Ш.Уәлиханов атындағы орта мектептің кітапханашысы Перуза Тасыбай үлкен дайындықпен келгенін көрсетті. Екі шығармада да жақсылық пен жамандық қатар суреттелді. Соның жақсы жағын алу қажеттігі, белсенді болып кітап оқу қажеттілігі айтылды.

Шығармаларды талдауда сұрақтар көп болып, оған тиісінше жауаптар берілгені, қатысқан екі топтың оқырмандары мен оларды дайындаған ұстаздарына деген шексіз ризашылығымызды білдірдік. Оқырмандар конференциясының қорытындысы бойынша Алина Қыдырбек «Ең үздік оқырман», Жұпар Жанғазиева «Ең үздік кітап модулін жариялаушы», Индира Қуаныш «Ең үздік пікір білдіруші», Шолпан Қалауова «Ең үздік сарапшы» атанды.

ҰРПАҒЫ БІЛІМДІ ХАЛЫҚТЫҢ БОЛАШАҒЫ ЖАРҚЫН

САТЫБАЛДИЕВ Азамат Смашлович,
«Жусансай» жалпы орта мектебінің математика, физика және информатика пәндерінің мұғалімі, педагог - зерттеуші, педагогика ғылымдарының магистрі. Түркістан облысы, Ордабасы ауданы

Қай елдің болсын өсіп-өркендеуі, ғаламдық дүниеде өзіндік орын алуы оның ұлттық білім жүйесінің деңгейіне, даму бағытына байланысты. «Ұрпағы білімді халықтың болашағы жарқын» дегендей, жас ұрпаққа сапалы, мән-мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру-бүгінгі күннің басты талабы.

Оқушылардың мектепте табысты оқуы ғана емес, өмірде де табысты болуы мұғалімнің қабілетіне, оның құзыреттілігіне байланысты екенін терең түсіндік. Мұғалім оқушылар үшін қандай да бір пән бойынша білім беретін адам ғана емес, сондай-ақ олардың оқудағы еңбегін қызықты, тиімді ұйымдастыра алатын, оларға үлгі болатын ерекше тұлға болуы керек. Жаңа заман мұғалімнен күнделікті оқушылармен қарым-қатынас барысында әрбір жағдаят үстінде ерекше білім деңгейін көрсетуді және шығармашыл шешім қабылдай алуын талап етіп отыр. Оны қанағаттандыру үшін қазіргі заманның мұғалімі жаңашыл, икемді, өзгерісті тез қабылдай алатын, жан-жақты, жаңа педагогикалық инновациялық технологияларды меңгерген болуы керек. Біз жаңғыру жолында бабалардан мирас болып, қанымызға сіңген, бүгінде тамырымызда бүлкілдеп жатқан ізгі қасиеттерді қайта түлетуіміз керек. Ұлттық ойындарды пайдалану арқылы оқушыларды тәрбиелеу процесін жетілдіру және оның ғылыми педагогикалық негіздері жайлы айту үшін, ұлт ойындарына қатысты мәселелерді анықтап алуды жөн деп білеміз.

Ұлттық ойындар – халық педагогикасының ажырамас бір саласы. Сондықтан ол халық педагогикасына тоқталып, мазмұн жағынан бір-бірін байытып отыратын, қос өзеннің бір жерге келіп тоғысқан екі арнасы секілді. Ұлт ойындары халық педагогикасының аса белсенді, үнемі өзгеріп, жетіліп отыратын, өмірге үздіксіз келіп тұратын ұрпақ арқылы жалғасып, жаңара беретін құрамдас бөлігі болып табылады. Сондықтан да оның атқарар қызметі кең өрісті, ауқымды. Ол салауатты өмір салтын мұрат тұтқан арманшыл, елі мен жерінің қамын ойлайтын, ұлтқа тән нәрсенің бәрін қадір тұтатын, дара тұлға - жаңа адамды тәрбиелеп шығарудың құралы. Ұлт ойындары - ұжымдық ой-қиялдан бас құрап, жеке адамдардың игілігіне асатын, ұлт өкілдерін түгел қамтитын, тұтас ұлтқа тән атадан балаға мұра болып келе жатқан рухани, мәдени қазына. Олай дейтініміз, ұлт ойындары сол ұлттың өсіп жетілу барысындағы

ұзақ жолда пайда болып, оның сан мыңдаған ұрпағының рухани азығына айналған, қиялын қозғап, ұлттық болмысы мен өзіндік ерекшелігін қалыптастыруға игі әсерін тигізетін дәстүрлі құбылыс. Осы тұрғыдан қарағанда, ұлт ойындары сол ұлттың ғасырлар бойы жасаған мұраларының заңды бір саласы, халқының игілігіне қызмет ететін, оның жас ұрпағын жетілдіріп шыңдайтын әлеуметтік - педагогикалық мүмкіншілігі зор тәрбие құралы. Ұлт ойындары халық педагогикасының құрамды бір бөлігі бола тұрып, өзін дүниеге әкелушілердің есеюіне, ақыл-ойының толысып, қалыптасуына, олардың өмірге құштарлығының артуына, адамгершілік қасиетінің қалыптасып жетіле түсуіне әсерін тигізеді. Ұлт ойындарының осындай қасиетін жақсы танып білген адам баласының алдыңғы қатарлы ақыл - ой, парасат иелері оны жоғары бағалап, ұмыт болудан сақтап, қағаз бетіне түсіріп отырды. Халық жасаған рухани мұралар сан алуан. Солардың ішінде тіл дамыту, ой - өрісін кеңейту, ойлау мүмкіншілігін байыту тілегінен туындайтын жаңылтпаш, балалар ертегілері, балалар ойыны, сайып келгенде, тәрбие мүмкіншілігін арттырып, оның ауқымын кеңейте түседі. Қазақтың ұлттық ойындары: көкпар, сайыс, күрес, теңге алу, қыз қуу, алтын қабақ ату, жамбы ату т.б. спорттық сипатпен бірге тәрбиелік маңызға ие болды. Бұл ойындардың бәрі де атпен ойналатын ойын болғандықтан, оларға күн ілгері орасан зор әзірлік, мұқият даярлық керек болды. Сол даярлықтың басы - қасында болған жас баладан бастап, бозбалалар мен жігіт ағалары, атбегілері мен ауыл ақсақалдары болып түгел қатынасатын. Жоғарыда аталған ойын түрлері мен бәйгенің алуан түрлеріне қосылатын аттар, оған мінгізілетін балалар, балуандар, көкпаршылар, қыз қууға қатынасатындар, қыз бен жігіттер ауыл ақсақалдарының алқасында талқыланып, солардың ұйғаруы бойынша қатынасуға мүмкіншілік алатын болған. Бұл, бір жағынан, халықтық тәлім- тәрбиенің маңызын арттырса, екінші жағынан үлкендерге деген ілтипат пен сенімді, басқаның пікірімен санаса білуді үйретеді, үшінші, жеңіске деген құлшынысты туғызып, баланың ақыл - ойын, қиялын ұштайды, көпшіліктің үмітін ақтауға деген жауапкершілігін шыңдай түседі. Осы жағынан келгенде, ұлт ойындары халық педагогикасының ажырамас бір бөлігі ретіндегі өзінің маңызды қызметін осы күнге дейін жүйелі атқарауда.

МЕКТЕПТЕГІ ӨЗІН-ӨЗІ БАСҚАРУ – ТӘРБИЕНІҢ ТИІМДІ ҚҰРАЛЫ

ӘБІЛДАБЕК Гүлназ Толымбайқызы,
«Бірлік» жалпы орта мектебінің аға тәлімгері.
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы

Мектептегі тәрбие жұмысында өзін-өзі басқару ұйымы маңызды рөл атқарады. Балалар өздері жасап көргендерін ғана терең түсінетінін ескеретін болсақ, өзін-өзі басқару ұйымының жұмысын мектептегі ең маңызды жұмыс десек те қателеспейміз. Мектептегі өзін-өзі басқару – тәрбиенің тиімді құралы. Сондықтан да бұл жұмысқа тек тәлімгердің ғана ісі деп қарамай, мектеп басшылары, ұстаздары түгел атсалысуы керек деп ойлаймын. Сонда ғана өзін-өзі басқару ұйымының жұмысы жоғары деңгейде болады.

Түркістан облысы, Ордабасы ауданы адами әлеуетті дамыту бөлімінің 2022 жылғы 23 қаңтардағы №28 бұйрығына сәйкес «Бірлік» жалпы орта мектебінде аудандық педагогикалық әдістемелік кабинетінің әдіскері Алимкулов Нуртас Курмановичтың ұйымдастыруымен «Бірлік» жалпы орта мектебінде мектеп тәлімгерлері және тәрбие саласына жауапты мамандарға арналған «Мектеп парламенті, білім алушылардың өзін-өзі басқару органдарын дамыту тұжырымдамасын іске асыру үшін жүйелі жоспар құру» тақырыбында аудандық оқыту семинары өтті. Оқушылардың көшбасшылық қабілетін дамыту, оқушылар үшін маңызды әлеуметтік жобаларды іске асыру, оқушылардың пікірін ескере отыра ортақ мәселелерді шешу, мектептегі оқушылар мен жасөспірімдердің мәселесіне назарын аударту және шешу жолын ұсыну, мектеп әкімшілігімен, педагогтармен, оқушылардың ұйымдарымен бірлесе отырып оқушылардың қызығушылығын жүзеге асыру, оқушыларды қоғамдық-әлеуметтік іс-шараларға қатысуға ынталандыру және қолдау, мектеп оқушыларының құқықтары мен қызығушылықтарын қорғау, оқушылардың арасында экологиялық, құқықтық сауаттылықты дамыту, оқушылардың сабақтан тыс уақытын тиімді пайдалануға атсалысу мақсатында өткен семинар биік деңгейде өтіп,

көпшіліктің көңілінен шықты.

Аудан тәлімгерлеріне авторлық жұмыстар көрмесі ұсынылды, «Өзін-өзі» басқару ұйымының жұмысы таныстырылды. Семинар барысында мен аға тәлімгер ретінде «Мектеп парламенті өзін-өзі басқару ұйымының жұмысын ұйымдастырудағы әдіс-тәсілдер» тақырыбында баяндама оқып, өз тәжірибиеммен бөлістім. Оқыту семинарына аудан бойынша жалпы орта мектептердің 52 аға тәлімгерлері қатысты.

«Бірлік» жалпы орта мектебінде «Мектеп парламенті» өзін-өзі басқару ұйымының жұмысы жүйелі түрде жұмыс атқарып жатыр. Қыркүйек айында Өзін-өзі басқару ұйымының Президентін сайлау жалпыға бірдей, тең және тікелей сайлау құқығы негізінде жасырын дауыс беру арқылы өткізілді. Сайлауға төрт үміткер қатысты, атап айтсақ 8-сынып оқушысы Темірхан Арайлым, 9-сынып оқушысы Бекмат Ажар, 9-сынып оқушысы Тұрсынхан Гүлдана, 10-сынып оқушысы Алдаберген Толғанай. Өзін-өзі басқару ұйымының Президентін сайлау қыркүйек айының 23-күні берілген ережеге сәйкес өтті. Мектеп президентін сайлау комиссиясының шешімі бойынша ең көп дауыс жинаған 10-сынып оқушысы Алдаберген Толғанай «Мектеп парламенті» өзін-өзі басқару ұйымының Президенті болып сайланды. «Мектеп парламенті, білім алушылардың өзін-өзі басқару органдарын дамыту тұжырымдамасын іске асыру үшін жүйелі жоспар құру» тақырыбындағы аудандық оқыту семинарына қатысушылар біздің жұмысымызды жоғары бағалап, өз ойларын, ізгі тілектерін білдірді. Болашақта біз өз жұмысымызды жаңаша жалғастырып, биік жетістіктерге қол жеткіземіз деп сенеміз.

ПАНФИЛОВШЫЛАР ЕРЛІГІ

СУГИРБАЕВА Құлжан Нурнашевна,
№131 жалпы орта білім беретін мектептің
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Шымкент қаласы

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары:	7.2.1.1 - мәтіндік және графиктік (кесте, диаграмма, сурет, шартты белгілер) ақпаратты интерпретациялау; 7.4.4.4 - одағай түрлерін ажырата білу, қолдану.
Сабақ мақсаттары:	Барлық оқушылар: Панфиловшылар ерлігі туралы берілген мәтіндік ақпаратты түсіну, оқшау сөздерді анықтау; Көпшілігі: Берілген мәтіндік ақпаратты түсініп талдау, оқшау сөздерді бір-бірінен ажырата білу; Кейбірі: Берілген мәтіндік ақпаратты интерпретациялау, оқшау сөздерді бір-бірінен ажырата білу және оқшау сөздерді тапсырма барысында қолдану.
Ойлау дағдыларының деңгейі	Талдау.
Бағалау критерийлері:	* Кез келген түрде берілген ақпаратты түсінеді, өзіндік пікір білдіре алады; * Ақпаратты талқылап, дәлелдер келтіреді; * Оқшау сөздерді ажырата біледі.
Құндылықтарға баулу	Қоғамымыздағы ұлттық бірлік, бейбітшілік пен келісім. (2-құндылық)
Пәнаралық байланыстар:	Тарих, әдебиет.
Алдыңғы білім	Бауыржын Момышұлының қанатты сөздері.

Жоспар				
Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы Қызығушылықты ояту	I. Ұйымдастыру кезеңі. Сәлемдесу, сабаққа дайындық. Топқа бөлу. Сынып оқушылары 3 топқа бөлінеді. 1-топ. Атқыштар 2-топ. Барлаушылар 3-топ. Мергендер Әр топ өз атының мағынасын түсіндіреді. I. ОҚЫЛЫМ АЛДЫ Ой шақыру сұрақтары. 1. 316-атқыштар дивизиясы кімдерден жасақталды? 2. Неге оларды «панфиловшылар» деп атаймыз? Дескриптор: өз топ атының мағынасын ашып, түсіндіреді; «ой шақыру» сұрақтарына өз көзқарасы тұрғысынан жауап береді...	Сынып оқушылары 3 топқа бөлінеді. Әр топ өз атының мағынасын түсіндіреді Топ атының мағынасын ашып, түсіндіреді «Ой шақыру» сұрақтарына өз көзқарасы тұрғысынан жауап береді	ҚБ Тамаша жауап! Жақсы жауап! Талпын! ҚБ	7-сынып қазақ тілі https://kk.wikipedia.org/wiki/8-ші_гвардиялық_атқыштар_дивизиясы

<p>Сабақтың ортасы</p>	 <p>II. ОҚЫЛЫМ ТАПСЫРМАСЫ «Ойлан, жұптас, талқыла» әдісі. Оқушыларға оқылым мәтіні беріледі. «Топтық тергеу» әдісі бойынша әр топ рөлдерге бөлінеді. 1-топ. Баяндаушылар. Әңгімені оқып, өз көзқарастары тұрғысынан баяндап береді. 2-топ. Зерттеушілер. Әңгіме кейіпкерлеріне өз көзқарасы тұрғысынан мінездеме береді. 3-топ. Сұрақ құрастырушылар. Мәтін бойынша жоғары деңгейлі сұрақ дайындайды. Дескриптор: «Топтық тергеу» әдісі бойынша әр топ рөлдерге бөлінеді; * Әңгімені оқып, өз көзқарастары тұрғысынан баяндап береді. * Әңгіме кейіпкерлеріне өз көзқарасы тұрғысынан мінездеме береді. * Мәтін бойынша жоғары деңгейлі сұрақ дайындайды. ҚБ III. ОҚЫЛЫМНАН KEЙІН «Пирамидалық талқылау» әдісі Жаңа тақырыпты, алған білімін оқшау сөздерді қатыстыра отырып қорытындылайды. Қолданған оқшау сөздерінің түрлерін ажыратады. Дескриптор: * Жаңа тақырыпты, алған білімін қорытындылайды. * Оқшау сөздерді қолданады. * Ой қорытындысын шығарады. ҚБ</p>	<p>«Топтық тергеу» әдісі бойынша әр топ рөлдерге бөлінеді. Әңгімені оқып, өз көзқарастары тұрғысынан баяндап береді. Әңгіме кейіпкерлеріне өз көзқарасы тұрғысынан мінездеме береді. Мәтін бойынша жоғары деңгейлі сұрақ дайындайды.</p> <p>Жаңа тақырыпты, алған білімін қорытындылайды. Оқшау сөздерді қолданады; Ой қорытындысын шығарады.</p>	 <p>Тамаша жауап!</p> <p>Жақсы жауап!</p> <p>Талпын!</p> <p>ҚБ</p> <p>Тамаша жауап!</p> <p>Жақсы жауап!</p> <p>Талпын!</p>	
<p>Сабақтың соңы:</p> <p>Үй тапсырмасы:</p>	<p>Сабақ Мен сабақта Қорытынды</p> <p>1. Қызықты 2. Жұмыс істедім 3. Материалды</p> <p>2. Қызықмыз 2. Демалдым 2. Көбірек білдім</p> <p>3. Өзгеге көмектестім 3. Түсінбедім</p> <p>6-тапсырма</p>	<p>РЕФЛЕКСИЯ «Сабақта өзінді бағала» Оқушылардың жеке жұмыс әрекеттеріне бағытталған 3 бағандағы сөздер беріледі. Әркім өзінің сабақта жасаған әрекетін білдіретін сөздің астын сызады.</p>		
<p>Саралау</p> <p>Рефлексия</p>	<p>Бағалау</p> <p>Өзін-өзі бағалау Кері байланыс парағы.</p>	<p>Денсаулық және қауіпсіздік;</p> <p>Төменде берілген бос орынды өз сабағыңызға рефлексия жүргізу үшін пайдаланыңыз. Сабағыңызға қатысты деген сол жақта келтірілген сұрақтарға жауап беріңіз.</p>		
<p>Сабақ мақсаттары</p> <p>Оқыту мақсаттары шынайы болды ма? Бүгін оқушылар нені үйренді? Оқыту ортасы қандай болды? Менің бөліп оқытқаным өз мәнінде жүзеге асты ма? Мен өз уақытымды ұтымды пайдалана алдым ба? Мен жоспарыма қандай өзгерістер енгіздім және неліктен? Егер осы сабақты қайталап өткізсем нені өзгертер едім? Тақырыптың өмірмен байланысы болды ма?</p>				

КРЕАТИВТІ ОЙЛАУДЫҢ ПРОБЛЕМАЛАРДЫ ШЕШУДЕГІ РӨЛІ

ТҮНЖАРЫҚ Сауле Әбілхасымқызы,
С.Ерубаев атындағы №24 ІТ мектеп-лицейінің
бастауыш сынып мұғалімі.
Шымкент қаласы

Мақсаты	Шығармашылық ойлауға жетелеу. Түрлі тапсырмалар арқылы ерекше ойлауға ықпал ету. Креативті ойлау функционалдық сауаттылықтың өзекті компоненті екендігін ұғындыру.			
Күтілетін нәтиже	Креативті болуға, проблеманы басқа қырынан көруге, логикалық қорытынды жасауға, қызығушылық тудыруға үйренеді. Креативті ойлау функционалдық сауаттылықтың өзекті компоненті екендігін ұғынады.			
Сабақ кезеңдері	Коучтың іс-әрекеті	Мұғалімдердің іс-әрекеті	Ресурстар	
«Амандасып алайық» 1 минут	Коучинг қатысушыларымен «Өз қалауымен амандасып алайық!» әдісі бойынша амандасуға шақырады. Әуен ойнап тұрады.	Амандасу түрлерінің бірін тандап коучпен амандасады		
Ой қозғау 4 минут	Қазіргі заман талабы мұғалім озық идеялы, креативті болу керек деп жатамыз. Осы креативті деген қандай өзі? Жауап алу Бейнематериал көрсету (креативті қалай жоғалтамыз?) - Бұл материалды не үшін көрсеттім? - Бұл материалдан қандай ой түйдік? - Біздің топқа, жұпқа бөліп оқытып жүргеніміздің пайдасы бар ма екен? Дамыған озық елдердің топтасып жаңалық ашатынын айта кету.	Креативті тұлғаны сипаттайды Бейнематериалдан алған әсерлерін, өз ойларын ортаға салады	АКТ бейнематериал дыбыс күшейткіш	
Топтық жұмыс 15 минут	<p>«Кластер» әдісі бойынша постер қорғау.</p> <p>1-топ 3-топ 2-топ 4-топ</p> <p>Проблема артында үлкен мүмкіндік бар деп біледі. Ерекше ойланып, шешуге тырысады</p> <p>Креативті ойлау жаңа мүмкіндіктерді ашады</p> <p>Креативті ойлаудың проблемаларды шешуде қандай рөл атқарады?</p> <p>Креатив дамыған сайын проблема оңай шешіледі. Қазіргі жаңа пайда болған мамандықтар осы креативті ойлаудың нәтижесі</p> <p>Интеллектуалдық биіктік, ұшқыр ойлы болу үшін</p> <p>Өз болмысын таныта алатын жеке тұлға қалыптастыру үшін</p> <p>Не үшін баланы креативті болуға дайындаймыз?</p> <p>Өркендеуге, дамуға, нәтижеге жету үшін Әлемдік деңгейге жету үшін</p> <p>Креативті ойлау бизнес, ғылымда, мәдениетте, өнерде, саясатта, — бір сөзбен айтқанда, бәсекеестік дамыған барлық серпінді өмірлік салаларда құндылыққа ие. Бұл оның қоғам үшін құндылығы болып табылады</p>		<p>Бірлесіп отырып сұрақтарға жауап дайындайды. Экранда көрсетілген жауаптармен өз жауаптарын салыстырады.</p> <p>Креативті болудың жеңіл жолдары</p> <p>Босану Үйкімсіз ақпаратты. Саябаққа баруың</p> <p>Оппозициядан қорықпанып Бас тартудан қорықпанып Компьютерге тек танып білген адамдарға ғана емес, мүлдем танымайтындарың да алымы.</p> <p>Зорлықпен өз пайдалыға шешіп. Көп және түрлі нәрсеге қызығуың Әңгілеп. Танысып Мәңгі оң жақ бөлігің дамытуға жаттығулар жасап Қызықты тілді түрде оқып үйреніп Шег тілдерін меңгеріп және (егер қалыптың келсе) математикамен шұғылданып</p> <p>Креативті болудың жеңіл жолдарын кезекпен оқиды</p>	АКТ слайд

	<p>Иә, әрине креативті ойлай білетін оқушы сабаққа зейінін салып отырады, қызығушылығы басым болады.</p> <p>Иә, әрине кез –келген мәліметті мұқият тыңдап, түрлендіруге құмар болады.</p> <p>Креативті ойлау функционалды сапаттылықты арттыруға ықпалы тиеді ме?</p> <p>Иә, әрине өзін және өз іс-әрекеттерін басқалармен салыстырмай және өзгелерге еліктемей, өзіндік түйсіні мен өз көзқарасын білдіруде басқалардың пікірінен тәуелсіз болады.</p> <p>Қазіргі бағдарлама креативті ойландыруға бағытталып жасалған.</p> <p>Олар жаңа идеяларды қабылдайды. Олардың қызығушылықтары кең.</p> <p>Олар өте мұқият және байқағыш. Олар бар идея мен білімді бағалайды.</p> <p>Креативті адам қандай болады?</p> <p>Олар тәуекелге барады, бірақ өз жұмыстарын орындайды.</p> <p>Олар өте қызық тіршілік есі. Қиялдау мен ұшқыр ой есі. Ойлауы шексіз және ерекше.</p>		
<p>Қызығушылықты ояту 7 минут</p>	<p>«Креативті болудың маңыздылығы және қалай креативті боламыз?» атты бейнематериалды көрсету.</p>	<p>Бейнематериалды көре отырып, арасындағы креативті болуға итермелейтін жаттығуларды жасап отырады</p>	<p>АКТ бейнематериал қалам парак</p>
	<p>«Ақылды гүл» әдісі бойынша қонақтарға тілек білдіру.</p>	<p>Оралған қағазды суға салады. Оралған қағаз гүл болып ашылады. Ішінен «Креативті бол!» деген тілек шығады</p>	<p>Су Оралған қағаз</p>
<p>Салыстыру ойлары 7 минут</p>	<p>Креативті ойлау мен сын тұрғысынан ойлаудың айырмашылығын сұрай отырып, анықтама беру.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 45%;"> <p>Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз – ақпаратты қабылдаудан басталып шешім қабылдаумен аяқталатын ойлаудың күрделі процесі.</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 45%;"> <p>Креативті ойлау – әр істі бастамас бұрын жеке тұлғаның сол әрекет туралы ақпараттарды кеңінен ойлап, соған қатысты идеялар ойластыру, образ, елестерді қиялдау, олардың басын өз білімімен біріктіре отырып, өзгеге ұқсамайтын жаңа туындыны дүниеге әкелу.</p> </div> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-top: 10px; width: fit-content;"> <p>Креативті ойлау шектеулерден асып түседі және жаңа идеяларға не болады, ал сын тұрғыдан ойлау белгілі бір нәрсені талдайды</p> </div>	<p>Креативті ойлау мен сын тұрғысынан ойлаудың айырмашылығын ажыратады</p>	<p>АКТ слайд</p>
	<p>Сергіту сәті «Эстафета» ойыны мұғалімдерді топтары бойынша қатарға тұрғызып, ойын ережесімен таныстыра отырып, ойынды жүргізу</p>	<p>Креативті ол... Креативті ол...емес Сын тұрғысынан ойлау ол... Сын тұрғысынан ойлау...емес</p>	<p>Тақта бор</p>
<p>Кері байланыс 5 минут</p>	<p>«Кубизм» әдісі бойынша кері байланыс алу</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бүгінгі тренингтің қай тұсы ұнады? - Бүгін қандай жаңалық алдыңыз? - Бүгінгі білімді қаншалықты маңызды деп ойлайсыз? - Қандай тапсырманы орындаған кезде қиналдыңыз? - Бүгінгі тренингтен алған әсеріңіз... - Креативті ойлау функционалды сапаттылықтың өзекті компоненті дегенге келісесіз бе? 	<p>Текшенің қай қырын ұстаса сол тұстағы сұраққа жауап береді</p>	<p>Текше</p>

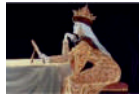

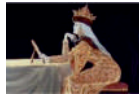

М.МАҚАТАЕВ «АҚҚУЛАР ҰЙЫҚТАҒАНДА» ПОЭМАСЫНДАҒЫ ӘЙЕЛ-АНА МЕН КӨЛ ЕРКЕСІ-АҚҚУ БЕЙНЕСІ

*ДІЛТАЙ Бекзада Спандиярқызы,
«Төрткүл» жалпы орта мектебінің
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы*

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары:	8.1.3.1 - көркем шығармадағы кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктеу; 8.2.2.1 - автор бейнесі мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау;
Сабақ мақсаты:	Барлық оқушылар: көркем шығармадағы кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктеу, шығарма мазмұнын талдау арқылы автор бейнесін анықтау; Көпшілігі: Кейіпкердің образға қызмет етіп тұрған маңызды әрекеттерін талдайды, шығарма мазмұнын талдау арқылы автор бейнесін анықтау; Кейбір оқушылар: Жинақталған ақпараттар негізінде кейіпкерге қатысты өз пікірін білдіру, кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктеу, автор бейнесі мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік көрінісін талдау.
Бағалау критерийі:	Әдеби туындыдағы кейіпкердің типтерін тек тұрғысынан сипаттайды; Автор бейнесі мен кейіпкерлер қарым-қатынасының тілдік ерекшелігін талдайды.
Құндылықтарды игерту:	<i>Тарихтың, мәдениет пен тілдің біртұтастығы. (6-құндылық)</i> Аталған құндылықтар сабақ тақырыбы арқылы және оқушылардың жеке, жұптаса, топтаса жұмыс жасаулары, сын тұрғысынан ойлауы арқылы бағалау дағдылары негізінде жүзеге асады.
Пәнаралық байланыс:	Биология, география, музыка.
Тілдік мақсаттар:	Пән лексикасы және терминология: Медицина, тәуіп, ем, кие.
Осыған дейін меңгерілген білім	Поэманың композициялық құрылымы.

Жоспар												
Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар								
Сабақтың басы	I. Ұйымдастыру кезеңі. Оқушыларды түгендеп, зейінін сабаққа аудару. II. Қызығушылықты ояту. «Көңілді қалпақ» Музыка әуені тоқтағанша оқушылар шеңбер бойымен қалпақты бір-бірінің басына кигізеді. Әуен тоқтағанда қалпақ кімнің басында қалып қойса, сол оқушы поэмадан есіне қалған бір тармақ немесе бір шумақ үзінді айтады. «Байланыс тізбегі». Тірек сөздер арқылы шығарма идеясын анықтайды.. 	Оқушыларды түгендеп, зейінін сабаққа аудару. Музыка әуені тоқтағанша оқушылар шеңбер бойымен қалпақты бір-бірінің басына кигізеді. Әуен тоқтағанда қалпақ кімнің басында қалып қойса, сол оқушы поэмадан есіне қалған бір тармақ немесе бір шумақ үзінді айтады.		8-сынып «Қазақ әдебиеті» оқулығы								
Сабақтың ортасы	Мағынаны тану. 1-тапсырма Жеке жұмыс Әңгімеден негізгі кейіпкерді сипаттайтын тұстарын тауып, портретін жинақтаңыз. Кейіпкердің әңгімедегі ең маңызды әрекеттерін анықтаңыз. Жинақталған ақпараттар негізінде кейіпкерге қатысты қорытынды жасаңыз. <table border="1" data-bbox="316 1974 803 2077"> <tr> <td>Кейіпкер</td> <td>Әңгімедегі портреті</td> <td>Кейіпкердің ең маңызды үш әрекеті</td> <td>Өз көзқарасым</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table> Дескриптор: - кейіпкердің портреттік бейнелерін тауып	Кейіпкер	Әңгімедегі портреті	Кейіпкердің ең маңызды үш әрекеті	Өз көзқарасым					Әңгімеден негізгі кейіпкерді сипаттайтын тұстарын тауып, портретін жинақтаңыз. Кейіпкердің әңгімедегі ең маңызды әрекеттерін анықтаңыз. Жинақталған ақпараттар негізінде кейіпкерге қатысты қорытынды жасаңыз.		М. Мақатаев «Аққулар ұйықтағанда» поэмасы
Кейіпкер	Әңгімедегі портреті	Кейіпкердің ең маңызды үш әрекеті	Өз көзқарасым									

	<p>жазады. - кейіпкердің ең маңызды үш әрекетін анықтайды. – анықталған ақпараттар негізінде кейіпкер туралы ой қорытындысын екі сөйлеммен жеткізеді. ҚБ 2 тапсырманы 3 топқа да бірдей ұсынамын. «Кейіпкер тілі» әдісі арқылы семантикалық картаны ұсынамын. Кейіпкер мен оның айтқан сөзін тауып, (+) таңбасын қою арқылы сәйкестендіріңіз.</p> <table border="1" data-bbox="321 569 799 1074"> <thead> <tr> <th>Кейіпкер</th> <th>Ана</th> <th>Әке</th> <th>Тәуіп</th> <th>Жылқышы</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>...Аққуменен баланы аластандар!</td> <td></td> <td></td> <td>+</td> <td></td> </tr> <tr> <td>...Ей, кімсің? Кеудеңде жаның бар ма?!</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>+</td> </tr> <tr> <td>...Тұрсаңшы, таяу қалды таң атуға, Неткен жансың санасыз жаратылған?...</td> <td>+</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Апыр-ай, қалай барам, қалай барам?! Атармын аққу құсты қалай ғана?!</td> <td></td> <td>+</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Кейіпкер	Ана	Әке	Тәуіп	Жылқышы	...Аққуменен баланы аластандар!			+		...Ей, кімсің? Кеудеңде жаның бар ма?!				+	...Тұрсаңшы, таяу қалды таң атуға, Неткен жансың санасыз жаратылған?...	+				Апыр-ай, қалай барам, қалай барам?! Атармын аққу құсты қалай ғана?!		+			<p>Оқушылар кейіпкерлерге портреттік мінездеме береді.</p>		
Кейіпкер	Ана	Әке	Тәуіп	Жылқышы																									
...Аққуменен баланы аластандар!			+																										
...Ей, кімсің? Кеудеңде жаның бар ма?!				+																									
...Тұрсаңшы, таяу қалды таң атуға, Неткен жансың санасыз жаратылған?...	+																												
Апыр-ай, қалай барам, қалай барам?! Атармын аққу құсты қалай ғана?!		+																											
<p>Сабақтың соңы</p> <p>Үйге тапсырма беру</p>	<p>Дескриптор: - кейіпкердің портреттік бейнелерін тауып жазады.</p> <p>3-тапсырма. Оқушыларға екі түрлі тапсырма ұсынылады. Өздері біреуін таңдап орындайды. №1 Шығармадағы Ана бейнесі мен қазіргі өмірдегі аналар бейнесімен салыстырыңыз.</p> <table border="1" data-bbox="321 1384 799 1476"> <tr> <td>Поэмадағы Ана бейнесі</td> <td>Бүгінгі өмірдегі аналарымыз</td> </tr> </table> <p>№2 «Ана махаббаты киеліліктен де құдіретті» деген пікірмен келісесіз бе? «ПОПС» формуласы 1-сөйлем.«Менің ойымша,...» 2-сөйлем.«Себебі, мен оны былай түсіндіремін...» 3-сөйлем.«Оны мына фактілермен, мысалдармен дәлелдей аламын...» 4-сөйлем «Осыған байланысты мен мынадай қорытынды шешімге келдім...»</p> <table border="1" data-bbox="321 1809 799 1907"> <tr> <td>Дескриптор: Ана бейнесін салыстырады. Өз пікірін білдіріп, қорытынды шығарады.</td> </tr> </table> <p>Кері байланыс «3-2-1» 3- жаңа ақпарат 2- кездескен қиыншылық 1-ұнаған аспект Үйге тапсырма: Поэманың авторына оқырман ретінде хат жазыңыз. «Авторға хат» жазу.</p>	Поэмадағы Ана бейнесі	Бүгінгі өмірдегі аналарымыз	Дескриптор: Ана бейнесін салыстырады. Өз пікірін білдіріп, қорытынды шығарады.	<p>Оқушыларға екі түрлі тапсырма ұсынылады. Өздері біреуін таңдап орындайды. №1 Шығармадағы Ана бейнесі мен қазіргі өмірдегі аналар бейнесімен салыстырыңыз №2 «Ана махаббаты киеліліктен де құдіретті» деген пікірмен келісесіз бе?</p>																								
Поэмадағы Ана бейнесі	Бүгінгі өмірдегі аналарымыз																												
Дескриптор: Ана бейнесін салыстырады. Өз пікірін білдіріп, қорытынды шығарады.																													

<p>Изучение нового материала 5 минут</p>	<p>- Какую сказку мы прочитали на предыдущем уроке? Как создавалась эта сказка? Кто помнит? (<i>ответы детей</i>) - Сейчас мы определим тему нашего урока и цели. Посмотрите на экран. Перед вами слова: <i>Кощей Бессмертный, Аленушка, Баба Яга, Иван-дурак, чудо-юдо, лягушка-царевна, царь Матвей.</i> - Что объединяет все эти понятия? (герои сказок) - Что различного в них? На какие группы мы можем их разделить? (положительные и отрицательные). Что движет этими героями? (подводим, что продолжение темы звучит: Противостояние добрых и злых сил.) Цель нашей работы - рассмотрение категории добра и зла на примере «Сказки о мёртвой царевне и семи богатырях». Мы будем учиться сравнивать образы героев... - Давайте вспомним героев сказки. Игра «Герои сказки» Отвечив на вопросы по горизонтали, получите название волшебного предмета из сказки. 1. «Чёрной ...полна». (Зависти) 2. Имя королевича. (Елисей) 3. Кто повёл в лес царевну? (Чернавка) 4. Должность возлюбленного царевны. (Королевич) 5. В каких родственных отношениях были богатыри? (Братья) 6. К кому обращены слова «Ты ходишь круглый год по небу»? (Солнце) 7. Кличка собаки? (Соколько) 8. Волшебный предмет в сказке? (Зеркало) Инсценировка «Царица с зеркалом» Учитель задаст вопросы - Почему царица так поступила с зеркалом? Почему она общается с зеркалом? (<i>таким образом она самоутверждается, она неуверена в себе.</i>) - Нам всем знакомо выражение «В сказках Добро всегда побеждает Зло». Что же это такое – Добро и Зло? <i>Напишите ассоциации.</i> <u>Значение этих слов</u> посмотрим в толковом словаре: Добро – это то, что хорошо, полезно, нужно человеку, с чем связаны надежды людей, представления о свободе и счастье. Зло - всегда имеет отрицательный смысл и обозначает плохое, влекущее за собой беды, страдания, горе, несчастье. - Можем ли мы утверждать, что добро и зло являются противоположными понятиями? (<i>Да, добро и зло - противоположные понятия</i>). Мне хотелось бы, чтобы вы усвоили не только значения слов, данные в словаре, но и попытались увидеть, как А.С. Пушкин показывает добро и зло в «Сказке о мёртвой царевне и семи богатырях». Для этого давайте вспомним значения некоторых слов. Словарная работа Нрав – характер, душевные качества. Кроткий – незлобивый, покорный, смиренный. Гордый – сознающий свое превосходство. Ломлива – от слова “ломаться”, т.е. кривляться, воображать о себе слишком много. Своенравный – упрямый, капризный, поступающий так, как вздумается. Ревнива – здесь: мучительно желающая быть лучшей. - Подумайте, в образах каких героев заметна наиболее яркая характеристика Добра и Зла? (<i>Царевны и царицы</i>). - Почему царица-мачеха решила погубить царевну? (<i>Царица считает себя самой красивой, а царевна становится её соперницей, потому что волшебное зеркало сообщает, что надчирица «милее и белее», чем она</i>). - А как относится царевна к царице, которая её решила погубить, к Чернавке, которая уводит девушку в тёмный лес? (<i>Она даже к своим врагам относится хорошо, не держит на них зла, не пытается им отомстить</i>). - И царица, и царевна – внешне красивы. Про какую из героинь мы можем сказать, что она обладает и внутренней, душевной красотой? (<i>Царевна по-настоящему красива, она всех любит, творит добро, и все ей помогают</i>). <i>Составление таблицы</i> Сравнительная характеристика Царицы и Царевны</p>	<p>Отвечают устно на вопросы учителя, размышляют</p> <p>Внимательно смотрят на экран, а потом отвечают на задание</p> <p>Класс поделенный на три команды: 1 команда: Змей Горыныч 2 команда: Жар птица 3 команда: Конек Горбунук</p> <p>Командная работа, записывают ответы на листочках. Из каждой команды выходят и воспроизводят свои ответы</p> <p>Учащиеся ставят сценку про царицу с зеркалом</p> <p>Отвечают на вопросы</p> <p>Устная работа, отвечают на вопросы</p> <p>Клеют в своих тетрадях, составляют словосочетания</p> <p>Записывают слова в тетрадь</p> <p>Размышление учеников, устно отвечают на вопросы</p>	<p>ФО 1 балл Дескриптор: Определяет и объясняет значение указанного</p> <p>ФО 1 балл Дескриптор: Правильно отвечают на вопросы</p> <p>ФО 1 балл Дескриптор: Отвечают на заданные вопросы</p> <p>ФО 1 балл Дескриптор: приводят свои примеры</p> <p>ФО 1 балл Дескриптор: объясняет поступки героев</p>	<p>Презентация Слайд </p> <p>Слайд </p> <p>Листочки </p> <p></p> <p>Слайд </p> <p></p>
<p>Середина урока 15 минут</p>	<p>Сравнительная характеристика Царицы и Царевны</p>	<p>Отвечают устно на вопросы учителя, размышляют</p> <p>Внимательно смотрят на экран, а потом отвечают на задание</p> <p>Класс поделенный на три команды: 1 команда: Змей Горыныч 2 команда: Жар птица 3 команда: Конек Горбунук</p> <p>Командная работа, записывают ответы на листочках. Из каждой команды выходят и воспроизводят свои ответы</p> <p>Учащиеся ставят сценку про царицу с зеркалом</p> <p>Отвечают на вопросы</p> <p>Устная работа, отвечают на вопросы</p> <p>Клеют в своих тетрадях, составляют словосочетания</p> <p>Записывают слова в тетрадь</p> <p>Размышление учеников, устно отвечают на вопросы</p>	<p>ФО 1 балл Дескриптор: Определяет и объясняет значение указанного</p> <p>ФО 1 балл Дескриптор: Правильно отвечают на вопросы</p> <p>ФО 1 балл Дескриптор: Отвечают на заданные вопросы</p> <p>ФО 1 балл Дескриптор: приводят свои примеры</p> <p>ФО 1 балл Дескриптор: объясняет поступки героев</p>	<p>Презентация Слайд </p> <p>Слайд </p> <p>Листочки </p> <p></p> <p>Слайд </p> <p></p>

		Царица	Царевна				
	Внешность	Высока Стройна Бела	Белолица Черноброва		Командная работа по таблице, где ученики должны приклеить слова по смыслу, которые подходят каждому из героинь	ФО 1 балл Дескриптор: правильно приклеить по смыслу слову, которые подходят каждому из героинь	Презентация
	Поведение, характер	Горда Ломлива Своенравна Ревнива Злая	Красавица-душа Милая Приветливая				
	Цветовая гамма	Черный (зависть)	Белый Красный Румяный				
 13 минут	Игра «Подбери правильно пословицу» Подумайте и ответьте, какие из них мы можем отнести к <u>злой царице</u> , какие – к <u>царевне</u> . Кто правдой живёт, тот добро наживёт. Доброму человеку весь мир – дом. Тьма света не любит, злой доброго не терпит. Добрый сын отцу – радость, плохой – печаль. Злой человек не проживет добром век. Красота до вечера – доброта навек. Что посеешь, то и пожнёшь. Худо тому, кто добра не делает никому. - В сказках у добра всегда много помощников, а зло – одиноко. В «Сказке о мёртвой царевне...» мы видим, что даже явления природы помогают Елисею найти невесту. - Что же происходит со злой царицей-мачехой? Найдите строки о последних минутах её жизни. (<i>Учащиеся зачитывают строки</i>): <i>«Злая мачеха, вскочив, Об пол зеркальце разбив, В двери прямо побежала И царевну повстречала Тут её тоска взяла, И царица умерла.</i> - А сейчас обратите внимание на эпиграф. Можем ли мы, рассмотрев образы царицы и царевны, согласиться с высказыванием поэта Руставели «Лишь добро одно бессмертно, Зло подолгу не живёт?» (<i>Да, ведь царица умирает, а царевна оживает. Значит, добро победило.</i>)			Ученики поднимают флажки	ФО 1 балл Дескриптор: ученики должны точно указать кому соответствует данная пословица	Флажки	
				Находят в книги отрывок и зачитывают	ФО 1 балл Дескриптор: находят в книге ответ	Книга	
Конец урока 5 минут	Итог урока Сказка – ложь, да в ней намёк! Добрым молодцам урок. - Какой урок мы извлекли из “Сказки о мёртвой царевне”? Какими нельзя быть? (Нельзя быть злыми, эгоистичными, жестокими) - Можем ли мы, рассмотрев образы царицы и царевны, согласиться с высказыванием грузинского поэта Шота Руставели “Лишь добро одно бессмертно. Зло подолгу не живет”? (Да, ведь Царица умирает, а царевна оживает. Значит, добро победило). Домашнее задание Напишите сочинение про сказку о своих впечатлениях Рефлексия. «Плюс-минус-интересно». В графу «П» - «плюс»- записывается все, что понравилось на уроке, информация и формы работы, которые вызвали положительные эмоции, либо, по мнению ученика, могут быть ему полезны для достижения каких-то целей. В графу «М» - «минус»- записывается все, что не понравилось на уроке, показалось скучным, вызвало неприязнь, осталось непонятным, или информация, которая, по мнению ученика, оказалась для него не нужной, бесполезной. В графу «И» - «интересно»- учащиеся вписывают все любопытные факты, о которых узнали на уроке, что бы еще хотелось узнать по данной проблеме, вопросы к учителю.			Подводят итоги урока, отвечают на вопросы учителя	ФО 1 балл: Дескриптор: подводят итог урока со своими ответами	 Лист Рефлексии 	
			На листочках пишут свои ответы				

ОСОБЫЕ СЛОВА ДЛЯ ВЫРАЖЕНИЯ ЧУВСТВ

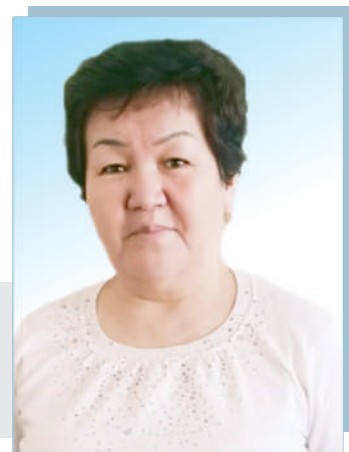
*ТЛЕУБАЕВА Акмарал Шабаетна,
№54 жалпы орта мектебінің
орыс тілі мен орыс әдебиеті пәні мұғалімі.
Шымкент қаласы*

Учебные цели для достижения на этом уроке: (ссылка на учебную программу)	6.1.1.1 - понимать основную информацию сообщения продолжительностью до 2-4 минут, определяя ключевые слова; 6.5.2.2 - использовать простые и сложные предложения.	
Критерий оценивания	Учащийся: - понимает содержание прочитанного текста; - отвечает на вопросы; - находит предложения с междометиями; - умеет различать производные междометия от непроизводных; - сможет передавать содержание текста в ролях.	
Языковые цели	Учащиеся могут: отвечать на вопросы по содержанию текста.	
	Ключевые слова и фразы: Какие слова используются для выражения чувств?	
	Полезные фразы для диалога: Что выражают междометия?	
	Используемый язык для диалога/письма на уроке: Послушай и подумай... Ответь на вопросы Найдите междометия... Выпишите предложения... Составьте предложения... Передайте содержание текста в ролях...	
Привитие ценностей, традиций	Ценности, основанные на любви и уважение к родному языку; Формирование толерантного отношения к изучаемому русскому языку.	
Межпредметная связь	Казахский язык, самопознание, искусство.	
Предшествующие знания по теме	Учащиеся имеют общее понятие о частях речи.	
Ход урока		
Запланированные этапы урока	Виды запланированных упражнений на уроке	Ресурсы
Начало 5 минут	Актуализация темы и цели урока: Добрый день, ребята! Рада приветствовать вас на уроке. Сегодня мы продолжаем изучение раздела «Древние и современные цивилизации». Тема урока: «Особые слова для выражения чувств» Вы узнаете: -о междометиях как особой части речи. Вы сможете: - понимать основную информацию сообщения, определяя ключевые слова; - использовать простые и сложные предложения; - отличать междометия от других частей речи; - различать производные от непроизводных; - использовать их в устной и письменной речи. Послушайте отрывок. Найдите слово, выражающее чувство восхищения. Ах, как прекрасно это утро! Вот солнце безмятежное проснулось. Холодными лучами небо синее пронзило. И сердце мое, примерзшее к груди, очнулось. Правильно! Слово, выражающее чувство восхищения-Ах! -Такие слова относятся к особым. И сегодня на уроке мы поближе познакомимся с ними.	таблица

<p>Середина 35 минут</p>	<p>Новая тема Междометие — особая часть речи, не относящаяся ни к самостоятельным, ни к служебным частям речи. Междометие — это часть речи, которая объединяет слова, выражающие чувства, побуждение к действию или являющиеся формулами речевого общения (речевого этикета). Это часть речи, которая выражает, но не называет различные чувства и побуждения. Междометия могут быть производными, то есть возникшими из самостоятельных частей речи (батюшки, господи, ужас, брось) и непроизводными (ох, фу, ну, эх). Междометия не изменяются, не являются членами предложения. Но иногда междометие с конкретным лексическим значением бывает и членом предложения. <i>По лесу разносилось звонкое ду.</i> Междометия обособляются при помощи запятой или восклицательного знака: Ах, как хорошо на улице!</p>	<p>Учебник таблица</p>	
<p>3 минут</p>	<p>II (парная работа) Стратегия «Кто быстрее?» Послушайте текст. Выполните задания. Междометие Выражаю поощрение, Похвалу, упрек, запрет, Благодарность, восхищение, Возмущение, привет... Те, кого охватит страх, Произносят слово: «Ах!» У кого тяжелый вздох, Произносят слово: «Ох!» Кто встречается с бедой, Произносят слово: «Ой!» Кто отстанет от друзей, Произноса слово: «Эй!» У кого захватит дух, Произносят слово: «Ух!» Интересно жить на свете, Если знаешь междометья! (А. Тетивкин)</p>	<p>задания</p>	
<p>7 минут</p>	<p>Выполните 1. Назовите жанр произведения. 2. Найдите ключевые слова. 3. Какое слово выражает чувство страха? 4. Кто произносит слово «Ой»? 5. Если отстали от друзей, что вы произносите? 6. Когда вы произносите слово «Ох»? 7. Если вас захватывает дух, то, что вы говорите? Проверим 1. Это стихотворение. 2. Ключевые слова: волнение, благодарность, междометие. 3. Чувство страха выражает слово «Ах». 4. Произносит слово «Ой», Кто пасует пред бедой. 5. Кто отстанет от друзей, Произносит слово «Эй!». 6. Кто задерживает вдох, Произносит слово «Ох!». 7. У кого захватит дух, Произносит слово «Ух!».</p>	<p>Слайд</p>	
<p>12 минут</p>	<table border="1" data-bbox="349 1825 868 1917"> <tr> <td> <p>Дескрипторы - понимает содержание прочитанного текста; - отвечает на вопросы.</p> </td> </tr> </table> <p>ФО «Светофор» Дифференцированные задания. А Упражнение 1. Прочитайте предложения. Найдите междометия. Может ли одно и то же междометие выражать самые разные чувства. В Упражнение 5. Выпишите сначала предложения с междометиями, выражающими</p>	<p>Дескрипторы - понимает содержание прочитанного текста; - отвечает на вопросы.</p>	<p>светофор</p>
<p>Дескрипторы - понимает содержание прочитанного текста; - отвечает на вопросы.</p>			

7 минут	<p>чувства, настроение, потом - с междометиями, выражающими побуждение. Какие предложения вы не выписали? Почему? С</p> <p>Упражнение 6. Спишите, объясняя постановку дефиса. Укажите междометия. Что они выражают? Составьте с ними 2-3 предложения.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Дескрипторы</p> <ul style="list-style-type: none"> - умеет находить междометия; - может различать, что выражают междометия; - составляет предложения с междометиями. </div> <p>ФО «Словесное оценивание». Г Диалоговое обучение. Стратегия «Моя роль» Упражнение 7 Прочитайте рассказ В.В.Голявкина «Новая рубашка». Что выражает междометие О? Почему брат так поступил? Задание: Читает слова автора: Каусар</p>	Учебник словарь
6 минут	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Дескрипторы</p> <ul style="list-style-type: none"> - правильно и выразительно читает текст; - отвечает на вопросы; - передают содержание текста в ролях. </div> <p>ФО «Большой палец» Самостоятельная работа Выпишите и распределите производные и непроизводные междометия. Господи, да кто же это пришёл так поздно? Караул! До экзаменов осталась неделя. Увы, я не успел на утренний поезд. Ах! Какая красота кругом! Батюшки мои, да что же это на свете делается! «У, противный мальчишка!» – проворчал дядя. Кошки замыкали: «Мяу-мяу». Изволь-ка в избу, марш, за птицами ходить! Ужас! Как ты испачкался!</p> <p>Дескриптор: - умеет различать производные междометия от непроизводных.</p>	текст мелодия
Конец урока 5 минут	<p>ФО «Слова поощрения» Рефлексия: Лесенка успеха Итог урока Вы узнали: о междометиях как особой части речи. Вы смогли:</p> <ul style="list-style-type: none"> - понимать основную информацию сообщения, определяя ключевые слова; - использовать простые и сложные предложения; - отличать междометия от других частей речи; - различать производные междометия от непроизводных; - передавать содержание текста в ролях. <p>Рекомендуемое учебное задание: 1.Выпишите из прочитанных вами литературных произведений 5 предложений с междометиями. 2.Выполните упражнение 4 на странице 47.</p>	Слайд таблица

КАК ОТМЕЧАЮТ НАУРЫЗ?

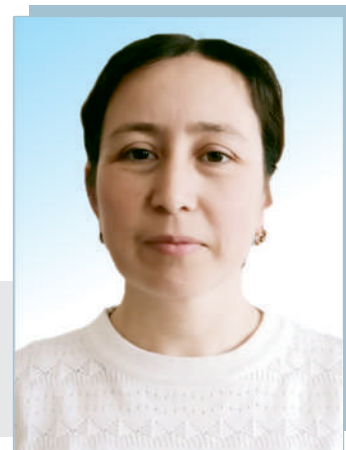

ШИГАНБАЕВА Нургуль Акпардинкызы,
«Қазақстан» жалпы орта мектебінің
орыс тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі
Түркістан облысы, Төлеби ауданы

<p>Цели обучения, которые необходимо достичь на данном уроке</p>	<p>С7.1.3.1 - понимать содержание небольших прозаических и поэтических произведений/ фрагментов, определяя сюжетную линию или настроение стихотворения; Г 7.2.1.1 - владеть словарным запасом, включающим эмоционально-окрашенную лексику, термины; Ч 7.3.1.1 - формулировать проблемные вопросы по тексту, позволяющие выдвигать идеи, предположения, и отвечать на вопросы, приводя аргументы, связывать информацию текста с другими фактами из реальной жизни; П 7.4.3.1 - представлять информацию в виде таблицы, схемы диаграммы, графика; ИЯЕ 7.5.2.2 - использовать сложные предложения, выражающие условные, уступительные, сравнительные, сопоставительные отношения.</p>
---	---

Цели урока	Учащиеся могут: - строить речь логично и последовательно, демонстрируя нормы устной и письменной речи.			
Критерии оценивания	Учащиеся прогнозируют содержание урока на основе видеоролика, составляют кластер, находят ключевые слова и словосочетания, используют прилагательные в нужной форме.			
План				
Этап урока \ время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
	I. Организационный момент. Добрый день, ребята! Если день начинать с улыбки, то можно надеяться, что он пройдет удачно. Давайте сегодняшнее занятие проведем с улыбкой. Главная задача – быть внимательными, активными, находчивыми, а главное – трудолюбивыми. Показывать, что мы знаем и как умеем работать.	Игра «Хорошее настроение» Похлопайте в ладоши, те у кого хорошее настроение. Посмотрите друг на друга улыбнитесь.	Ф О Приветствие эмоц. настрой	смайлики
Начало урока	II. Актуализация знаний. <i>Проверка домашнего задания, воспроизведение и коррекция знаний, навыков и умений учащихся, необходимых для творческого решения поставленных задач:</i> 1. Что такое прилагательное? На какие вопросы отвечают? Назовите разряды прилагательных? Кто такой Н.В. Гоголь? Какие произведения написал Н.В.Гоголь? Характеристика кузнеца Вакулы и Оксаны Дескрипторы; - отвечают на заданные вопросы учителя Высказывают свои мнения. Учитель показывает картины предметы и ставит вопрос о чем поидет речь на данном уроке? Какой праздник отмечают весной? Просмотр видеоролика. Деление на 2 группы раздается «домбра и юрта» Работа с учебником: объяснение теоретической части.	(К) Приём «Атака вопросами» Ученики отвечают на вопросы Ученики смотрят видео Понимают и определяют тему урока	<u>Словесная похвала</u>	<u>Учебник</u> <u>Видео ролик</u>
Середина урока	Задание из учебника упр. 294 Для 2-ух групп задания: обе группы читают вслух текст. 1. Стратегия 5-5-1 2. На плакате составляют кластер 1 группа составить кластер «Наурыз» для 2 группы кластер «символы Наурыза» Физминутка: Кара жорга Задание упр. 293 на доске по 2 предложения каждый ученик пишет предложения и вставляет нужное окончание и выполняет морфологический разбор одного прилагательного. 1 гр –слово-вечный 2 гр – великий	Читают текст По стратегии 5-5-1 выписывают 5 предложений, 5 словосочетаний и 1 слово. По заданным темам составляют кластеры Ученики с удовольствием выполняют физминутку. Учащиеся вставляют нужные окончания слов. Выполняют морфологический разбор прилагательного.	смайлики	Плакат Маркеры учебник Видео
Конец урока	Закрепление пройденной темы Упр. 295 составить синквейн к слову «наурыз». Рефлексия Прием «Вершина» Каждому из учеников выдается тюльпан. Д\З выбрать одну из тем проекта «Наурыз» подготовить его и защитить. 1. «Празднование Наурыза». 2. «Главное блюдо Наурыза». 3. «День весеннего равноденствия». 4. «Поэты и писатели о Наурызе».	Составляют по предложенной теме синквейн. Они крепят их на гору, на тот уровень (высоту) которая характеризует их состояние и удовлетворенность уроком.	Раздача фишек	<u>Рабочая тетрадь</u> <u>Тюльпаны</u>

О.СУЛЕЙМЕНОВ. СТИХОТВОРЕНИЕ «ВОЛЧАТА»

АБДУЛЛАЕВА Саодат Фахритдиновна,
«Қазақстан» жалпы орта білім беретін мектебінің мұғалімі.
Түркістан облысы, Төлеби ауданы

Цели обучения в соответствии с учебной программой	8.1.3.1 - понимать содержание прозаических, драматических и поэтических произведений/ фрагментов, определяя ключевые моменты развития сюжета или конфликта; 8.3.5.1 - составлять цитатный план; 8.2.5.1 - участвовать в диалоге по общественно-значимым проблемам, аргументируя свою точку зрения			
Цели урока	Передать содержание поэтических произведений. Определяет ключевые моменты. Принять участие в диалоге, аргументируя свою точку зрения. Составят цитатный план.			
Этап урока/ время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 3 минут Середина урока 30 минут 5 минут 8 минут 8 минут	Учитель приветствует учащихся. Для создания психологической атмосферы проводит игру. «Солнечный зайчик». Изучение нового материала. Объявление темы урока и целей обучения. Послушайте декламацию стихотворения О.Суллейменова «Волчата» Задание: используя графический органайзер «Гора историй», перескажите содержание стихотворения. (И) Приём «Гора историй» КО: Понимает содержание поэтических произведений Определяет ключевые моменты Дескриптор: - определяет вступление; - определяет развитие; - определяет кульминацию; - определяет развязку. (И) Задание для ООП Используя иллюстрацию, выберет подходящую иллюстрацию по содержанию прослушанного текста. Ко: Выбрать подходящие иллюстрации по содержанию текста (И) Приём «Чтение с остановками» Задание. Прочитайте текст и составьте цитатный план. Дескриптор: - читает содержание текста; - составляет цитатный план; - соблюдает структуру плана. (И) Задание для ООП Приём «Редактор» Задание. Подчеркни слова, которые встречаются в тексте. Дескриптор: - читает содержание текста. - находит слова, которые встречаются в тексте, и подчеркивает их.	Приветствие учащихся Встают в круг и улыбаются друг другу Учащиеся слушают декламацию стихотворения «Волчата» О.Суллейменова и определяют ключевые моменты Выступление – Развитие – Кульминация – Развязка Выбор подходящей иллюстрации Выразительно читают стихотворение и составляют цитатный план Подчеркивает слова	Взаимооценивание Самооценивание аплодисменты Взаимооценивание Словесная похвала	https://www.youtube.com/watch?v=SXx8YG Ln0lo графический органайзер «Гора историй» иллюстрации Учебник, рабочая тетрадь Карточка со словами: <u>Человек,</u> <u>стель,</u> <u>лощина,</u> <u>береза,</u> <u>горы,</u> <u>журавли,</u> <u>волчица,</u> <u>песок,</u> <u>волчата,</u> <u>кровь, месьть.</u>

7 минут	<p>Закрепление изученного материала (К) Приём «Жокей и лошадь» Задание. Каждый «жокей» должен найти свою «лошадь».</p> <p>Класс делится на две группы: «жокеев» и «лошадей». Первые получают карточки с вопросами, вторые – с правильными ответами. Каждый «жокей» должен найти свою «лошадь».</p> <p>Кто шёл по степи? (человек, волчатник) Кого увидел волчатник в густой лощине? (волка, точней волчицу, мать) Как лежала волчица? (откинув лапы и оскалив пасть) Какими были волчата? (слепыми, голодными) Какую кровь пили волчата? (густую, холодеющую) Что вливалось в волчат вместе с кровью? (месь)</p>	Отвечают на вопросы	ФО - Две звезды одно пожелание	Карточки с вопросами и ответами
6 минут	<p>(И) Приём «ПОПС формула» Задание. Ответят на вопросы, высказывают своё мнение, используя ПОПС формулу Почему охотник не взял волчат? Как поступил бы ты на месте охотника?</p> <p>П – позиция (<i>я считаю, что...; мне кажется, что...</i>) О – объяснение (<i>предположим, что...; считается, что...</i>) П – примеры (<i>рассмотрим пример(ы)...; приведу пример(ы)...; во-первых...; во-вторых...</i>) С – следствие (<i>можно сделать вывод, что...; таким образом...; значит...; итак...</i>)</p> <p>(И) Задание для ООП Задание: По картине опиши волчат.</p>	Высказывают своё мнение	«Фейерверк»	
Конец урока 8 минут	<p>Домашнее задание. Для самостоятельного изучения предлагается задание «УС».</p> <p>Рефлексия. Приём «Выбор».</p>	Учащиеся заполняют таблицу		карточки

ТЕМПЕРАТУРАНЫ ӨЛШӨУ

НУРСЕИТОВА Каракоз Базарбаевна,
№62 Н.Төрөкүлов атындагы жалпы орта
білім беретін мектебінің география пәні мұғалімі.
Шымкент қаласы

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары:	5.5.1.5 -жылулық ұлғаюды сипатта.			
Сабақтың мақсаты	Оқушыларға жылулық ұлғаюды мысалдар арқылы түсіндіру.			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі/ уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 8 минут	<p>Ұйымдастыру кезеңі. БЫМ (бастапқы ынталандырушы материал) Топқа бөлу: «Тақырыптық түйінді сөздер» әдісі арқылы тақырыпқа қатысты және қатысты емес сөздермен арластырамыз. Білім алушылар сөздерді құрастыру арқылы «біздің тақырып» деп құрастырған сөз арқылы топқа бөлінеді.</p> <p>Шкала, температура, термометр.</p>	Оқушылар амандасып, сыныпта жағымды ахуал қалыптастыра отырып, тақырыптың түйінді сөзін анықтау арқылы топқа бөлінеді	Ауызша мадақтау	5-сынып Жаратылыс тану https://yadi.sk/d/HHDdggDuBVdn4g
Ұйымдастыру Өзін-өзі тексеру				

<p>Өткен білімді еске түсіру</p>	<p>ЖЖ:/(жұптық жұмыс) «Сұхбат» әдісі арқылы оқушылар берілген сұрақтарды өз жұбымен талдау арқылы мәлімет береді. Тапсырманы орындауда оқушының тыңдалым және айтылым дағдысын қалыптастыру. Баламалы энергетиканы дамытуға не себеп болды? Дәстүрлі энергетикаға қарағанда Күн энергиясының тиімділігі неде? Сендер тұратын жерде балама энергия көзін пайдалана ма? Температураны өлшеу не себепті туындады? Температураны өлшеу үшін қандай құралдарды пайдалануға болады? Тапсырманы орындауда ЕБҚ (есту қабілет төмен оқушыға) оқушыға қолдау көрсетіледі. МТ: (мұғалім түсіндірмесі) Оқушылардың болжам жауаптары арқылы сабақ тақырыбымен және оқу мақсаттары мен бағалау критерийлері оқушыларға таныстырады.</p>	<p>Жұптаса отырып, өз жұбымен талдау сұрақтарына жауап береді</p> <p>ЕБҚ оқушы (есту, көру, ойлау қабілеті төмен) өзі білетін сұраққа жазбаша жауап береді</p>	<p>Оқушылардың жұптаса отырып берген мәліметіне кері байланыс беруде стикер арқылы бағалау жасау</p>			
<p>Сабақтың ортасы 30 минут</p>	<p>Қалыптастырушы бағалау тапсырмалары. Сармандық жұмыс. 1. Тапсырма. Т: (Топтық жұмыс) «Мәтінге көзқарас» әдісі арқылы оқушылардың сыни ойлау, жазылым дағдысын қалыптастыруға ықпал ету мақсатында ұсынамын. Мәтінді қолдана отырып, сұрақтарға жауап береді. Мәтін: Термометрге зер салып қарапшығындар. Термометрдің негізгі бөлігі – сұйықтық құйылған шыны түтік және шкала (сызықтарымен бөлінген пластинка). Шкаладағы әрбір сызықша бір градусы көрсетеді. Шкаланың ортасынан нөл санын көріп тұрсындар. Бұл – суық және жылы температураның градуспен есептелгендегі шекарасы. Түтіктегі сұйықтың тоқтаған жеріндегі шкала қанша градусы екендігін көрсетеді. 1-тәжірибе: термометрді жылы су құйылған шыны ыдысқа салындар. Термометр түтігіндегі сұйықтық бағанасында қандай өзгеріс орын алды? 2-тәжірибе: термометрді суық су құйылған шыны ыдысқа салып көріңдер. Термометр түтігіндегі сұйықтық бағанасында қандай өзгеріс орын алды? 2-тапсырма. ЖЖ:/(Жұптық жұмыс) «Екі жақты күнделік» әдісі арқылы оқушылардың шығармашылық қабілетін арттыруға ықпал ету мақсатында кестені толтыруды ұсынамын.</p>	<p>Дескриптор: - Термометрмен танысады; - Термометр арқылы жылы су құйылған шыны тәжірибесін анықтайды; - Термометр арқылы суық су құйылған шыны тәжірибесін анықтайды.</p>	<p>ҚБ:/ табыс баспалдағы арқылы бағалау</p> <p>Аызша бағалау</p>	<p>5-сынып Жаратылыс тану https://okul.yk.kz/all-books/ Табыс баспалдағы https://ds02.infourok.ru/uploads/ex/Of41/00073b30=072d452b/img13.jpg </p>		
	<table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td data-bbox="318 1430 602 1758"> <p>Тәулік ішінде бақыланған температураны анықтау арқылы орташа температураны шығарыңыз.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • азанғы мезгіл температура көрсеткіші +8 градус; • түскі мезгіл +15 градус; • кешкі мезгіл +5 градус; </td> <td data-bbox="602 1430 854 1758"> <p>Медициналық термометр арқылы адамның науқастығын қалай анықтауға болады және қандай жәрдем көрсете аламыз?</p> <ul style="list-style-type: none"> • қалыпты дене қызуы • дене қызуы жоғары • Қауіпті дене қызуы </td> </tr> </table> <p>ЕБҚ - II топ оқушыларына (Аутизм белгісі бар және зейін тапшылығы, гипербелсенді Зейін тапшылығы және гипербелсенділік синдромы, аутизм, назар жетіспеушілік) жұпты таңдауда қолдау көрсетемін. Өзіме жақын орналастырамын. Себебі екеуара жұптасып, сұраққа жауап беруде болжамдарын жазбаша ұсынуды көмек беремін.</p>	<p>Тәулік ішінде бақыланған температураны анықтау арқылы орташа температураны шығарыңыз.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • азанғы мезгіл температура көрсеткіші +8 градус; • түскі мезгіл +15 градус; • кешкі мезгіл +5 градус; 	<p>Медициналық термометр арқылы адамның науқастығын қалай анықтауға болады және қандай жәрдем көрсете аламыз?</p> <ul style="list-style-type: none"> • қалыпты дене қызуы • дене қызуы жоғары • Қауіпті дене қызуы 	<p>Дескриптор: - Екі жақты күнделікпен танысады; - Тәулік бойынша ауа температурасын анықтайды; - Тәуліктің орташа температурасын шығарады; - Медициналық термометр құралмен адам денесінің температуралық жағдайларын анықтайды; - Алғашқы көмек көрсету жағдайына мысал келтіреді.</p>	<p>Үш шапалақ бір-бірін бағалау</p>	<p>Үш шапалақ әдісі https://e-history.kz/kz/history-of-kazakhstan/show/8987/ </p>
<p>Тәулік ішінде бақыланған температураны анықтау арқылы орташа температураны шығарыңыз.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • азанғы мезгіл температура көрсеткіші +8 градус; • түскі мезгіл +15 градус; • кешкі мезгіл +5 градус; 	<p>Медициналық термометр арқылы адамның науқастығын қалай анықтауға болады және қандай жәрдем көрсете аламыз?</p> <ul style="list-style-type: none"> • қалыпты дене қызуы • дене қызуы жоғары • Қауіпті дене қызуы 					
<p>Сабақтың соңы 7 минут</p>	<p>Қорытындылау тапсырмасы. 3-тапсырма. С: (сыныптық жұмыс) «Дейін және кейін» әдісі арқылы жылы мен суықты анықтауда термометрді қолдана отырып, салыстыру түрінде анықтап дәлел келтіріңіз.</p>	<p>Мұғалім берген тұжырымға байланысты оқушылар өз позицияларын жазады, сыныппен бөліседі.</p>	<p>Мұғалімнің кері байланысы және оқушылардың кері байланысы арқылы</p>	<p>Кері байланыс парағы</p>		

	Дейін 2.	Кейін 1. 2.		ЕБҚ оқушы (есту, көру, ойлау қабілеті төмен) жазбаша тапсырманы орындайды.	калыптастырушы бағалау жүзеге асады.	
Кері байланыс: 2 минут	“Сауалнама” тарту 1. Мен бүгін білдім... 2. Қиын болды... 3. Тапсырмалар орындадым... 4. Көп тапсырманы орындадым... 5. Мен талпынып, тырыстым...			Тақырып бойынша не білетінін, не білгісі келетінін, не білгенін жазады.	Оқушылар бағалай критерийлерімен өз деңгейлерін бағалайды.	А4, конспект

И. ЖАНСУГУРОВ «КЮЙШИ»

БАЙБАТЫР Шолпан,
Ш. Қалдаяқов атындағы мектеп-гимназиясының
орыс тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Түркістан облысы, Отырар ауданы

Цели обучения в соответствии с учебной программой	С4. 8.1.4.1 – Определять основную мысль текста, выявляя авторскую позицию; ЧЗ. 8.3.3.1 – Формулировать проблемные вопросы по тексту, позволяющие выдвигать идеи, интерпретации, предложения, и отвечать на разные типы вопросов; П4. 8.4.4.1 – Писать творческие работы (в том числе на литературные темы), выбирая определенную роль и речевое поведение в соответствии с установкой, с использованием эпитетов, сравнений, фразеологизмов, олицетворений и метафор.				
Цели урока	Сравнивать тексты, понимать основную и детальную информацию сообщения; Формулировать вопросы по тексту.				
Ход урока					
Этап урока/ время	Действия педагога	Действия учеников	Ресурсы	Оценивание	
Начало урока 10 минут	I. Организационный момент. Создание коллаборативной среды. Игра «Хорошее настроение». Похлопайте в ладоши те, у кого сегодня хорошее настроение. Посмотрите друг на друга – улыбнитесь!	Посмотрите друг на друга – улыбнитесь!	Учебник. Интерактивная доска.	Психологический настрой. Приём «Солнечный зайчик»	
Середина урока 30 минут	II. Актуализация знаний. – Обратите внимание на название произведения «Кюйши» – Как вы думаете, о чем этот рассказ? III. Изучение нового материала «Знаете ли вы, что...» рукопись поэмы «Кулагер» была утеряна при аресте И.Жансугурова, номера газеты «Социалистік Қазақстан», где она печаталась, были изъяты из библиотек. Но после реабилитации поэта эту подборку номеров газеты принёс семье Сапаргали Бегалин. Он 20 лет хранил её зашитой в подушке. Презентация «Жизнь и творчество И.Жансугурова» (Деятельность учащихся) К Просматривают презентацию. – Какие произведения Жансугурова вы знаете? – О чём пишет в своих произведениях И.Жансугуров? Физкультурная минутка Критерии оценивания: Учащийся достиг цели обучения, если... 1) Дает полный ответ на вопрос, высказывая свое мнение; 2) Использует фразы для диалога; 3) Соблюдает произносительные нормы (ударение, корректное построение фраз и предложений).	Прогнозирование учащимися темы урока Учащиеся отвечают на вопросы, высказывают свое мнение Учащиеся выполняют задания.		Оценивание. Прием «Две звезды, одно пожелание». Плохо Удовлетворительно Отлично	

	<p>IV. Освоение изученного материала. Работа в группах. Деление на группы. По картинкам (в корзинке лежат рисунки с изображением музыкальных инструментов) учащиеся выбирают карточки, делятся на группы. (К.Г) Работа с текстом. Приём «Чтение с остановками». Задание для первой группы: 1. Упр. 2. Работа с текстом. Прочитайте отрывок из поэмы «Кюйши». 2. Ответьте на вопросы. Задание для второй группы: 1. Работа с текстом. Прочитайте отрывок из поэмы «Кюйши». 2. Ответьте на вопросы.</p> <p>V. Закрепление изученного материала. Работа в группах --1. Упр. 4. Заполните «Таблицу-синтез». --2. Упр. 7. Найдите в прочитанном отрывке строфу, которая соответствует приведенному ниже оригиналу (казахскому варианту). Сравните, как Рождественский перевел на русский язык художественно-образительные средства поэмы. Буынсыз он саусағы күй қағуға, Көңіліне тыңдағанның от жағуға. Бал тамған бармағынан домбырашы Жан терге түсіп отыр мынау дуда. --3. Упр. 8. Какой строфе соответствует следующий отрывок из поэмы? Какое слово не переведено на русский язык? Почему? Объясните его значение. Күңіреніп «Асанқайғы» күй толғанды, Желмая желе жортып жерді шалды. Алатау, Алтай, Арқа, Қырды, Сырды Аралап, қоныс таппай күй зарланды. Составьте синквейн к отрывку из поэмы «Кюйши».</p>	<p>Учащиеся отвечают на вопросы, высказывают свое мнение</p> <p>Просматривают презентацию</p> <p>Отвечают на вопросы, высказывают своё мнение</p>		
<p>Конец урока 5 минут</p>	<p>Домашнее задание. Для самостоятельного изучения предлагается «УС». Выучите наизусть отрывок из поэмы И.Жансугурова «Кюйши».</p>	<p>Составьте синквейн к отрывку из поэмы «Кюйши».</p>	<p>Стикеры.</p>	<p>Рефлексия «Записка».</p>

АРНАУЛЫ ДАМУҒА ЖАТТЫҒУЛАРЫНЫҢ ТЕХНИКАЛЫҚ ДАҒДЫСЫН БЕКІТУ

*КЕМБАБАЕВ Нұрмахамбет Жуманалиевич,
Абай атындағы №31 жалпы орта мектебінің
дене шынықтыру пәні мұғалімі.
Түркістан қаласы*

<p>Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары: (оқу бағдарламасына сілтеме)</p>	<p>8.3.1.1 - салауатты өмір салтының денсаулыққа тигізетін әсерін жеке бастың үлгісімен көрсету; 8.1.4.1 - қимыл-қозғалысты сапалы орындау кезіндегі өзінің және өзгелердің біліктіліктерін салыстыра білу.</p>			
<p>Сабақтың мақсаты</p>	<p>1. Төзімділік, ептілік және зейінділікті дамытуға ықпал ету. 2. Командада жұмыс істеу дағдыларын және көшбасшы болу дағдыларын дамытуға септігін тигізу.</p>			
<p>Бағалау критерийі</p>	<p>Жүйелейді: шығыршықтан өту түрлері. Қолданады: арқан, асық ойындарын. Түсінеді: дене шынықтырудың пайдасын туралы.</p>			
<p>Сабақтың кезеңі/ уақыты</p>	<p>Мұғалімнің әрекеті</p>	<p>Оқушының әрекеті</p>	<p>Бағалау</p>	<p>Ресурстар</p>

<p>Басы</p>	<p>Оқушыларды шаңғы құралдарымен жабдықтау. Сапқа тұрғызу, сәлемдесу, рапорт беру. Сабақтың мақсатын түсіндіру. Оқушыларды Қауіпсіздік техникасымен таныстыру. Спорт алаңында шаңғы ізімен айналып денелерін қыздыру таяқсыз, таяқпен. Жұп мүшелері бір-біріне түзету кері байланыстарын беріп, жақсы жасауға ынталадырады. Қозғалмалы бой жазу жаттығулары. - Қолды жоғары ұстап аяқ ұшымен жүру. - Екі қол белде өкшемен жүру. - Екі қол белде аяқтың ішкі және сыртқы қырымен жүру. - Бір қалыпты Жеңіл жүгіру.</p>	<p>Оқушы өз жұбын табады Әдіс арқылы қайталау Сұрақ жауап орындайды</p>	<p>Қол шапалақ</p>	<p>Тренинг жазылған парақшалар</p>						
<p>Ортасы</p>	<p>Көшбасшылық қасиеттің не екенін түсіндіру. Эстафеталық жүгіріс туралы бейнекөрініс көрсету. Ойын кезіндегі Қ.Е. түсіндіру. Командалар эстафетада жарысады. Ойын түрлері: а) Қатысушылар лекке тұрып бір-бірден жүгіреді. Ойыншы айналу белгісіне дейін жүгіріп, кейін келеді, кейін келесі ойыншы жүгіреді. б) Қатысушылар бір қатарға тұрады. Мәре сызығына қарай бірге жүгіріп, бірге кері қайтып келеді. в) Бір команданың екі топшасы бір-біріне қарама-қарсы лекке тұрады. Әр жүгірісте орындарын ауыстырып отырады. Бағалау дескрипторлары: - Өз жолымен жүгіреді. - Ережені бұзбай жылдам жүгіріп өтеді. - Жарыс кезінде жылдам қозғалады. Қалыптастырушы бағалау: 2+1: Оқушылар өздерінің жұптарына жүгірудегі 2 жақсы жағын және жетілдіруді талап ететін 1 сәтті айтады.</p>	<p>Оқушылар қозғалыста демалыс жаттығу жасап, сапта тұрып екіге, үшке саналып топқа бөлінеді. Бірлер алдыға шығады, екілер орнында тұрып, үштер артқа тұру арқылы үш немесе екі лек сап түзе алады. Үш қатар сапта тұрыпта оңға, солға жаттығуын орындауға болады. Екі қатар сапқа тұрып, екі қатар саппен жүру. Жүріп келе жатып қайта сапқа тұру.</p>	<p>Смаликтер арқылы ҚБ өзін-өзі бағалау ҚБ «Бағдаршам» ҚБ «От шашу»</p>	<p>Ысқырық, уақыт өлшегіш Тоғызқұмалақ тақтасы</p>						
<p>Сабақтың соңы</p>	<p>Кері байланыс:</p> <table border="1" data-bbox="321 1437 862 1724"> <tr> <td data-bbox="321 1437 496 1598"><i>Мен қандай маңызды ақпарат алдым?</i></td> <td data-bbox="496 1437 659 1598"><i>Мені не нәрсе таңғалдырды?</i></td> <td data-bbox="659 1437 862 1598"><i>Қорытынды түйген ойым немесе болашаққа жоспарым.</i></td> </tr> <tr> <td data-bbox="321 1598 496 1724"></td> <td data-bbox="496 1598 659 1724"></td> <td data-bbox="659 1598 862 1724"></td> </tr> </table> <p>5. Үйге тапсырма: Сіз жазғы демалыста Оңтүстік Қазақстан өңіріне «Туған Елге тағзым» бағдарламасы бойынша сыныптастарыңызбен саяхат жасап бардыңыз. Сол өңірдегі тарихи жерлерден алған әсеріңізбен бөлісіп, жоспар құра отырып шағын эссе жазыңыз. 100-150 сөз.</p>	<i>Мен қандай маңызды ақпарат алдым?</i>	<i>Мені не нәрсе таңғалдырды?</i>	<i>Қорытынды түйген ойым немесе болашаққа жоспарым.</i>				<p>Бүгінгі сабақтан түйген ойлары мен тұжырымдарына байланысты кері байланыс жасайды.</p>		<p>Рефлексия парағы</p>
<i>Мен қандай маңызды ақпарат алдым?</i>	<i>Мені не нәрсе таңғалдырды?</i>	<i>Қорытынды түйген ойым немесе болашаққа жоспарым.</i>								
										

WILLIAM SHAKESPEARE

*БОРАНОВА Айгерим Оразбековна,
«Жусансай» жалпы орта мектебінің
ағылшын тілі пән мұғалімі, педагог-сарапшы.
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы*

Annotation.

Today, the study of foreign languages, in particular English, opens the door to the modern world for a person. Learning English through reading the works of great English writers and poets is, first of all, the development of the cultural level of a person, and secondly, the improvement of oneself as a person. The importance of such knowledge cannot be underestimated.

One of the greatest, most interesting and informative representatives of English literature is undoubtedly William Shakespeare. His works are a treasure of clever thoughts and set expressions, which we don't even notice, we use in our everyday conversation. Every well-read and educated person knows that by studying the works of Shakespeare and his works, one becomes spiritually richer.

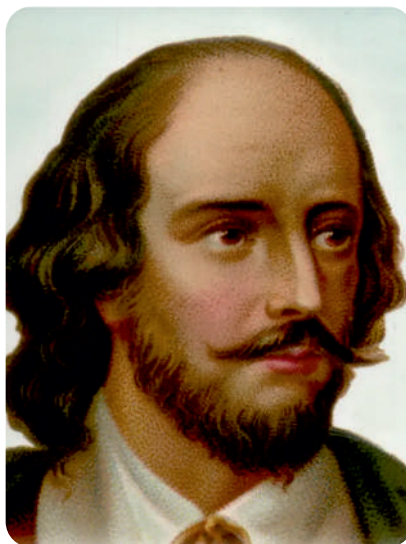
Renaissance in England begins in the 16th century. and ends at the beginning of the 17th century. It was later and short-lived, but more intense than in other countries of Western Europe. The Renaissance in England, as in other countries, had a number of common typological features. This is an interest in antiquity, the struggle against church ideology, the combination of two cultural traditions, scientific and folk, the development of a new, humanistic philosophy, the formation of Renaissance realism. At the same time, the Renaissance in England also had features that were distinctive from other countries, caused by the peculiarities of its historical development. The most important are the following:

The English Renaissance, being late, relied on the achievements of the Renaissance cultures of other countries - this enriched the culture of England, contributed to its more intensive development. The reform of the church in England was less painful than in other countries: King Henry VIII declared the English

church independent of Rome, and proclaimed himself its head, this made it easier for the English humanists to fight for a new culture. The royal power had broad support in society; political stability contributed to the flourishing of the economy and the strengthening of the country's international position.

In the 16th century England is going through a period of national upsurge. Industry develops in the country, manufactories appear. There is a formation of new capitalist relations, there is a rapid development of trade.

England also becomes one of the most powerful colonial powers. Its role in the international arena is growing. In England, earlier than in other countries, bourgeois relations take shape, and earlier and more acutely than in other countries, the contradictions of bourgeois society, its inconsistency with the lofty ideals of the Renaissance, are revealed. Therefore, the crisis of humanism in England is especially deep and painful, and the works of

humanist writers are full of tragedy.

Shakespeare was the greatest humanist playwright in England. His work is the pinnacle of Renaissance literature. The first biography of Shakespeare was written when none of his contemporaries were already alive, so reliable biographical information about him is very scarce. William Shakespeare was born in the small provincial town of Stratford-upon-Avon.

His father was a wealthy glove maker and merchant, he held a prominent position in the city. Shakespeare studied at the so-called grammar school. At eighteen, he married, his wife was much older, the marriage was unsuccessful. Around 1587 he moved to London. There he entered the technical service in the theater, later moved to the troupe of the founder of the first London theater.

Since 1599, this troupe has been performing in the new large public theater "Globe" - here basically all the activities of Shakespeare take place. He serves as an actor in small roles. At the same time, he receives processing of old plays for performances, later Shakespeare begins to write plays for the theater on his own and quickly gains fame. He becomes a director and co-owner of the theater. In 1612, Shakespeare leaves London and returns to his hometown.

Shakespeare's work constitutes a whole epoch in the development of world drama. Shakespeare surpasses all his predecessors with the mastery of constructing an exciting action, with the power of depicting conflicts that reflect the contradictions of the era. Shakespeare raised the art of portraying a person, revealing human feelings and passions to a new level. Every month, the English dictionary is updated with dozens or hundreds of new words. A language develops thanks to the common contribution of all speakers. But there is one person whose contribution is tangibly greater than the contribution of an ordinary person. We are talking about William Shakespeare - he introduced more than a thousand words into everyday life, many of which are actively used to this day. [8]

How many words did Shakespeare introduce into English? It is very difficult to calculate for sure, so linguists' estimates are approximate. It is believed that in total during his life William enriched the English language by approximately 1700 words. Among them are beautiful expressions like hot-blooded, Elementary words like cheap and control, common business terms like advertising and manager, and even a few swear words.

Shakespeare spread new words and expressions, but at the same time fixed its already existing features. It was a two way process. He had to work with rich but raw material. As a result, he independently designed the English language and created a literary form. Without it, modern English would be different. Let's take a closer look at how Shakespeare enriched the English language:

1. New words. The English language was not rich enough and enjoyed a large number of borrowings. Shakespeare used the potential of the language and created several hundred new words, actively using them in his plays. Shakespeare had several ways to form new lexical units. For example, leftover words from two parts that already exist in the language, but together acquire a new meaning: to after-eye - look after, heaven-kissing - kissing the sky, rising high, well-bred - well-mannered, eye-drop - tear. And also, suffixes and prefixes that are added to existing words and change their meaning: swagger - swagger - behave arrogantly, law - outlaw - a criminal, daunt - dauntless - fearless. Shakespeare was especially fond of the prefix -un, which changes the meaning of the

word to the opposite: dress - undress - to undress, real - unreal - imaginary. At the same time, he managed to create completely new, unexpected meanings with the help of this prefix. For example, the word uncomfortable already existed in English and meant "inconsolable." Shakespeare gave it the meaning "uncomfortable".

Even Shakespeare used the translation of one part of speech into another. Shakespeare was one of the first to widely use the ability of English words to change the part of speech. And he made the greatest contribution in this area. In his plays, he often turns the noun into a verb, identifying it with the thing and making it more physically tangible. In the phrase "such stuff as madmen Tongue and brain not" in Cymbeline, the words tongue and brain are used as verbs meaning "to speak" and "to think". He immediately created such unusual words as womaned - "being in the company of a woman" or childing - "giving birth to children, fertile."

Moreover, the poet used neologisms. These are completely new words, created with the help of imagination and developed linguistic intuition. There are not many of them in Shakespeare's texts - most often, the available material was enough for him. But if the researchers of the writer's work found a new word, the origin of which they could not establish, they assumed that it was a neologism. One example is the word puke, meaning "vomit," which appears in the comedy As You Like It.

New expressions. Shakespeare had a talent for combining words into well-aimed phrases that were quickly picked up by the people. They are still actively used in the English language. Here are some expressions that first appear in Shakespeare's plays:

- For goodness sake – ради всего святого
- Break the ice – растопить лед, преодолеть неловкость
- Vanish into thin air – растаять в воздухе
- What's done is done – что сделано, то сделано
- All of a sudden – внезапно

4. New meanings of existing words. Shakespeare's vocabulary was not really unusually rich. Many more modern English writers have used more words in their texts. His language is rich not because of the number of lexical units, but because of the huge number of meanings in which he used ordinary words. With the help of context, he expressed a variety of shades, using a limited number of words. Researchers of his work emphasize the adjective free, which in Shakespeare carries several dozen meanings: "carefree, generous, frank, independent, innocent, ready to do something. "The verb to breathe takes on the meaning of "breathe, speak, rest, dance, blow".

ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАНДА ЖАСЫЛ ТРАНСПОРТТЫҢ ДАМУЫ

*УТЕБАЕВ Аспондияр Абдразақұлы,
М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің экология
кафедрасының (PhD) докторы, магистр.
Аға оқытушылары: Үкібай Айшолпан Сланбекқызы,
Әсілбекова Ботагөз Қайратқызы.
Шымкент қаласы*

Көлік жүйелері парниктік газдар шығарындыларының негізгі көзі болып табылады, жаһандық парниктік газдар шығарындыларының 23%-ына жауап береді және оның шамамен төрттен үш бөлігі автокөліктерден келеді. Қазіргі уақытта көлік тұтынатын энергияның 95% мұнайдан алынады. Пайдаланылатын энергия көздері өндірісте, сондай-ақ көлік құралдарын пайдалануда және көлік инфрақұрылымында, соның ішінде автомобиль жолдарында, көпірлерде және темір жолдарда тұтынылады.

Көлік құралдары қоршаған ортаға, қоғамның әлеуметтік және экономикалық тұрақтылығына оң әсерін тигізуіне байланысты «жасыл» көлік деп аталу құқығын алды. Мұндай көліктік жүйелер халықтың мобильділігін ғана емес, сонымен бірге адамдар арасындағы қалыптасқан әлеуметтік-экономикалық байланыстарды да арттыруға мүмкіндік береді. Әртүрлі көлік түрлерін пайдалану қоршаған ортаға қолайсыз әсер етеді және атмосфераға көмірқышқыл газын шығаруды, жыл сайын дүниежүзілік энергия тұтынудың 20-25%-ға арттырады.

«Жасыл» көлік зиянды әсерлерді азайтуға және қоршаған ортаны жақсартуға арналған. «Жасыл» немесе «тұрақты көлік» термині «тұрақты даму» тұжырымдамасының логикалық жалғасы ретінде қолданысқа енді және кеңірек тұрақтылық мәселелеріне сәйкес келетін көлік түрлерін және көлікті жоспарлау жүйелерін сипаттау үшін қолданылады.

2020 жылға дейінгі кезеңге арналған мемлекеттік экологиялық саясаттың негізгі мақсаттары табиғи ресурстарды тұрақты пайдалану үшін жағдай жасау және Қазақстан Республикасында «жасыл» экономиканы өзгерту механизмдерін (құралдарын) енгізу болып табылады. Қазақстан Республикасы Министрлер Кеңесінің қаулысымен бекітілген «Қоршаған ортаны қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалануға» арналған мемлекеттік бағдарламасының іс-шараларын іске асыру және «Жасыл табиғатты қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану» ұлттық іс-шаралар жоспарына енгізілген экономиканы дамытудың басым

бағыттарының бірі: «жасыл» көлікті дамыту үшін жағдайлар мен тиісті инфрақұрылым жасау; яғни, жасыл көлік инфрақұрылымдарының маңыздылығы, қоғам дамуындағы маңызды салалық бағыт екенін көрсетеді.

Қоғам және қоғамдық әрекет. Тұрақты көлік қозғалысы негізінен қоғамдық қозғалыс болып табылады, тіпті қазіргі уақытта жалпы қалалық, ұлттық және халықаралық маңызы бар қозғалыс. Ол қоршаған ортаны қорғау мәселелеріне байланысты, қоғамдық көлік қозғалыс ретінде бастау алады. Соңғы жылдары әлеуметтік қажеттілік мәселелеріне жүгінетін болсақ, атап айтқанда табысы төмен адамдар мен мобильділігі шектеулі адамдарға барабар қызметтерді көрсету қажеттілігіне баса назар аударылуда. Адамдардың өмір сүру өлшемінің ұзаруы, қарттардың қарқынды дамуы, оларға көрсетілетін қажеттіліктен туындайтын құрылымдық жүйелерге арналған іс-шаралар қоғамдық әрекет.

Қоғамдық әрекеттердің назарына ілігетін мәселелер ретінде; автокөлік шуы, Қоршаған орта мен ауаның ластану деңгейі, кездейсоқ қауіп-қатерге ұшырау мүмкіндіктері, жеке көлігі жоқ адамдардың қауіпсіз сапар шегуі, межеге уақтылы, ыңғайлы жетуі. Осы айтылған салдардың көпшілігі көлікті иелену және жүргізу ықтималдығы аз әлеуметтік топтарға пропорционалды емес салмақ түсіреді. Көлік кептелісі адамдардың уақытын ысырап ету және тауарлар мен қызметтерді жеткізуді бәсеңдету арқылы экономикалық шығындарды арттырады.

Қоғамдағы тұрақты жасыл көлік қозғалысы, адам денсаулығына және экожүйеге зиян келтірмей, сенімді қозғалыспен жеке тұлғалардың, компаниялардың және қоғамның қажеттіліктерінің қолжетімділігі мен қанағаттандырылуын қамтамасыз ету және әлеуметтік топтар мен болашақ ұрпақтарды тұрақты дамуға, әділеттілік қағидатын орнатуға ықпал етеді. Бұл өз кезегінде, қолжетімді, тиімді көлік түрлерін таңдауды ұсынады, экономиканың бәсекеге қабілеттілігін, сондай-ақ өңірлік даму теңгерімін сақтайды.

Қалалар және экологиялық тұрақты көлік.

Жасыл көліктер балама стандартты көліктерге қарағанда қоршаған ортаға әсері төмен болуы үшін жасалған, дегенмен көліктердің қоршаған ортаға әсері олардың бүкіл өмірлік циклі бойынша өлшенсе, электрлік көліктер көліктегі энергияға және электр энергиясының көзіне байланысты, көліктен CO₂ шығарындыларының төмендеуіне әкеледі. Жанармайдың тиімділігін арттыру үшін іштен жанатын қозғалтқышты электр қозғалтқышымен біріктіріп пайдаланатын гибриді көліктер қазірдің өзінде кең қолданылуда.

Қазіргі таңда табиғи газ мотор отыны ретінде де пайдаланылады. Бірақ, биоотын аз пайдаланылады және болашағы күдікті. Мысалы, Бразилия 2007 жылдары тасымалдауға қажетті отынның 17%-ын биоэтанолмен қамтамасыз етті, бірақ «Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы» (ЭЫДҰ) Бразилиядағы биоотынның жетістігі жергілікті жағдайларға байланысты деп ескертеді. Халықаралық деңгейде биоотынды пайдалану парниктік газдар шығарындыларына айтарлықтай әсер етпейді, бірақ бірдей энергия тиімділігіне қол жеткізу үшін есептегенде оның құны әлдеқайда

жоғары екенін көрсетеді.

Іс жүзінде тұрақтылық опциясына байланысты жасыл көліктің жылжымалы шкаласы бар. Жасыл көліктер жанармай үнемдейді, бірақ стандартты көліктермен салыстырғанда ғана олар кептеліс пен жол-көлік оқиғаларына ықпал етеді.

Өзінің жасыл көлік бағдарламасы арқылы ЮНЕП ұтқырлықты жоғалтпай, аз жол көлігіне қарай парадигманы өзгертуді жақтайды. ЮНЕП сонымен қатар көлік құралдары мен жанармайдың тазалығын жақсартуға, әсіресе дамушы елдерде және ауаның ластануымен және соған байланысты денсаулық проблемаларымен күресуге тырысатын өтпелі экономикасы бар елдерге назар аударады.

Осы айтылған мәселелерден тұжырымдау арқылы қортындылай келе және Қазақстан Республикасында «жасыл» экономиканы өзгерту механизмдерін енгізудің стандартты жүйелерін ұсынуда, еліміздің құрылымдық ерекшеліктері мен экономикалық даму процестерін ескере отырып, қолжетімді әрі тиімді «жасыл» көліктер жүйесін жан-жақты зерттеулер арқылы дұрыс қолданыстар табады деген үмітпен болашаққа сенім артайық.

ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАНДА БИОЖАНАРМАЙДЫ АЛУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ДАМУЫ

*ИСАЕВА Разия Адильбековна,
«М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті»
Экология кафедрасының оқытушысы.
Ғылыми жетекшілер: Ашитова Нургуль Жамалидиновна,
Жорабаева Найля Каппаровна.
Шымкент қаласы*

Мемлекет пен ұлт құрыштан құйылып, қатып қалған дүние емес, үнемі дамып отыратын тірі ағза іспетті. Ол өмір сүру үшін заман ағымына саналы түрде бейімделуге қабілетті болуы керек.

Жаңа жаһандық үрдістер ешкімнен сұрамай, есік қақпастан бірден төрге озды. Сондықтан, заманға сәйкес жаңғыру міндеті барлық мемлекеттердің алдында тұр. Сынаптай сырғыған уақыт ешкімді күтіп тұрмайды, жаңғыру да тарихтың өзі сияқты жалғаса беретін процесс. Екі дәуір түйіскен өліара шақта Қазақстанға түбегейлі жаңғыру және жаңа идеялар арқылы болашағын баянды ете түсудің теңдессіз тарихи мүмкіндігі беріліп отыр. Қанымызға сіңген көптеген дағдылар мен таптаурын болған қасаң қағидаларды өзгертпейінше, біздің толыққанды жаңғыруымыз мүмкін емес.

Бүгінде көптеген елдер биоэтанолды жанармай ретінде пайдалануда. Ондағы басты мақсат – қоршаған ортаға көмірқышқыл газының бөлінуін

төмендету. Экологиялық мәселенің өзектілігі артқан сайын, оған деген сұраныс та өсіп келеді. Markets&Markets агенттігінің болжамына сүйенсек, биоэтанол нарығы 2025 жылға қарай 64,8 млрд АҚШ долларына жетуі мүмкін. Ал өткен жылы оның жалпы көлемі 33 млрд АҚШ долларын құраған. Бірақ биоэтанол спиртін тұтыну тиімдірек болғанымен, өндіріс барысы, шикізат мәселесі әлі де талас-тартыс тудырып отыр.

Еліміз елу елдің қатарына қосылу қарсаңында мұнайдың республикамызға қосып отырған үлесі аз емес. Дегенмен, мұнай қоры сарқылып шамамен жарты ғасырдың ішінде таусылып қалу қаупі туындап отырғаны тағы бар. Сол себептен де, мұнай қорының орнын толықтыратын биоэтанол өндірісін дамытуға қазіргі таңда үлкен көңіл бөлініп отыр. Биоэтанол дегеніміз – техникалық абсолюттендірілген спирт. Оның жай этанолдан айырмашылығы ауыл шаруашылық дақылдарынан өңдеп

алуында. Қазақстан республикасы дүниежүзі бойынша жер көлемінен тоғызыншы орынды алып отыр. Сол себептен де, әлемдегі көптеген мемлекеттер еліміздің мұнай қорына емес, ұлан-байтақ жеріне, қайта жаңартылатын энергия көздерін өндіруге болатын мемлекет ретінде қызыға қарайды. Елімізде агродақылдарды өсіретін игерілмей жатқан егіс алқаптары да аз емес. Сол себептен де, елімізде биоэтанолды өндеп алудың маңызы өте зор. Атап айтатын болсақ биоэтанолды ауыл шаруашылық дақылдарының ішінде; бидай, арпа, жүгері, қант қызылшасы, қант қамысы, картоп, күріш және басқа да агро өнімдерді өңдеу арқылы алуға болады. Осы агродақылдардан өңделіп алынған биоэтанолды қайта өндеп жанар-жағар май алады. Биоэтанолды өңдеу арқылы алынған жанар-жағар май, мұнай өнімінен өңделіп алынған жанар-жағар майға қарағанда әрі арзан, ауаны аса ластамайды. Бір сөзбен айтқанда экономикалық жағынан да, экологиялық жағдайда да өте тиімді. Жалпы биоэтанолды тек агродақылдардан ғана емес, сонымен

қатар биологиялық қалдықтарды қайта өңдеу арқылы да алуға болады. Мысалы, күріш алқабынан қалған сабаннан, ағаш өндірісінің қалдығы ағаш жаңқаларынан және тұрмыстық қалдықтардан да биоэтанол алуға болады. Биоэтанолды алынатын шикізаттарына байланысты бірінші және екінші ретті спирттер деп бөледі. Бірінші ретті биоэтанолға-азық ретінде қолданылатын шикізаттар, яғни бидай, арпа, жүгері, қант қызылшасы, картоп, күріштен алынатын

спирттерді жатқызамыз. Екінші ретті биоэтанолға ауыл-шаруашылық дақылдарынан қалған қалдықтар мен орман, ағаш қалдықтарынан

алынған спирттер жатады. Осы барлық өндірілген этанолдың 80% - жанар-жағар май ретінде қолданылса, 12% - техникалық, 8% - азық-түлік ретінде пайдаланылады.

Қазіргі таңда еліміз жер көлемі бойынша да, мұнай өндірісі бойынша да әлемдік елдердің ішінде 9-орында тұр. Әрине бұл жерде мұнай қорының азайып бара жатқандығын ескеруіміз қажет. Сондай-ақ еліміз осы өндіріліп отырған мұнайдың 10%-ғана қолданады. Мамандардың практика жүзінде дәлелдеген мәліметтері бойынша 100 кг әр түрлі шикізат көздерінен төмендегідей мөлшерде биоэтанол өндіруге болады: қанттан-61 литр, крахмалдан-63, күріштен-45,5, жүгеріден-36, бидайдан-33, бақ-бақ гүлінен-9, алмұрттан-8,8, қызылшадан-9, жеміс-жидектерден-9 литр биоэтанол өндіруге болады. Біздің республикамызда көбінесе астық тұқымдас өсімдіктерді өсіру климаттық жағдайға сай келеді. Мамандардың есептеуінше 1 тонна астық тұқымдас шикізаттардан өндірілетін биоэтанолдың мөлшері төмендегі суреттерде көрсетілген. Бір тонна астық тұқымдас өсімдіктерден шығатын биоэтанолдың мөлшері. Жеміс-жидектер мен азық-түлік дақылдарын ашыту арқылы 12% биоэтанол алынады. Одан ары қарай дистилляциялық жолмен 90-95% биоэтанолды өңдейді. Дәл қазіргі уақытта биоэтанолды қайта өңдеу арқылы органикалық заттар мен олардың қоспаларын, жанар жағар майлар алу, сондай-ақ олардың энергия сыйымдылығын, қаныққан бу қысымы мен коррозияға белсенділігін зерттеу өзекті жұмыстардың бірі деп есептейміз. Осы арқылы дүниежүзілік нарықта биоэтанол өндіріп жанар-жағар май алып, мұнай өнімдерімен салыстырғанда жоғары дәрежедегі өнімнің бәсекеге қабілеттілігін көрсету. Биоэтанолды алудағы көптеген жобалар индустриалды түрде өндірісте қолданылмай жатыр, ал біздің мақсатымыз одан алынған өнімді – мұнай синтезінен алынған өнімінің орнын алмастырып, өндіріске жанар жағар май, отын қоры ретінде ұсыну.

Қазіргі кезде практика жүзінде этиленді заманауи ағынды каталикалық қондырғыларда 200-4000 С температурада, 90-95%-дық биоэтанолды дегидратациялау арқылы алады. Биоэтанолды дегидратациялау әдісімен этилен алу барысында CO₂ аз мөлшерде бөлінеді және бұл процесті жүргізу асыру жоғары температураны қажет етеді. Сол себептен де осы процесс қазіргі кезде өзекті жұмыстардың бірі деп есептеледі.

БОЛАШАҚ БІЗДІҢ ҚОЛЫМЫЗДА

ӨМІРБЕК Қасиет,
«Мыңшұңқыр» жалпы орта мектебінің 11-сынып оқушысы.
Жетекшісі: САДИБЕКОВА Жадыра,
Түркістан облысы, Отырар ауданы

Мамандық таңдау адам өміріндегі маңызды шешім.

Тұлға болып қалыптасудағы адамның ең алғашқы өз шешімі десекте болады. Мектеп қабырғасындағы он бір жыл алған білімімізді қортындылайтын кезең, үлкен өмірге алғашқы қадамымыз осы кезден басталады. Ал бұл жердегі басты мәселе - мамандық таңдау. Әрине, мамандық таңдау бір екі сағатта немесе бір екі күнде ойланып шешіле салатын шешім емес. Мамандық таңдау аса үлкен жауапкершілік. Болашағымыздың бастауы, алдағы өмірімізге тікелей байланысты маңызды шешім. Алайда, осы мәселеге келгенде, нақты шешім қабылдай алмай қиналатын түлектер қаншама. Оған не себеп? Меніңше, оған басты себеп айналамыздағы ортамыздың айтатын сан түрлі пікірлері. Мәселен, ата-анамыз, аға-әпкелеріміз. Бұл кісілер әрине өмірді көрген, жақсы мен жаманды айыра алатын жандар. Бізгеде тілейтіні тек бақыт екені сөзсіз. Мамандық таңдауда балаға бағыт-бағдар беретінде осы кісілер. Бірақ бұл жағдайда шешімді, баланың өзі қабылдағаны дұрыс деп ойлаймын. Себебі, бізді өзімізден артық танитын адам жоқ. Өз бойымыздағы қабілеттер тек өзімізге мәлім. Енді, жәй ғана ойланып қараңызшы. Ол мамандықпен жұмыс жасайтын ата-анамыз немесе достарымыз емес.

Болашақта ол маман иесі болатын өзіміз. Ата-анаңыз қалаған мамандықпен жәй күн көру мақсатында жұмыс жасағыңыз келе ме? Әлде өзіңіз сүйіп жаныңыз қалаған жұмыстан ләззат алғыңыз келе ме? Әрине, адам өзіне ұнаған затпен айналысқанда ғана жаны рахатқа бөленіп, ләззат алады. Сондықтан мамандықты алыстан емес, өз бойымыздағы қасиеттерге қарап таңдаған дұрыс. Кейбір адамдардың білімге ынтасы болмағанмен, спорт, бизнес секілді т.б дүниелерге қабілеті болады. Қабілетке қарай мамандық таңдау ең дұрыс шешім. Мысалы, мен өзімде дәл қазіргі сәтте «Мыңшұңқыр» жалпы орта мектебінің 11 сынып түлегімін. Менің таңдап жатқан мамандығым журналист мамандығы. Бұл мамандықты таңдау себебім, менің бойымда бұл мамандыққа сай келетін қасиеттер бар. Мен сол қасиеттерімнің арқасында өзіме деген, үлкен сенімге ие болдым. Бір түсінгенім, адам өзі жасай алатын іспен шұғылданса, оған қиыншылық туындамайды. Себебі, адам бойында, ол нәрсеге деген ынтаның, қызығушылықтың болуы. Мен болашақта мықты журналист боламын деген нық сенімдемін. Сондықтан, әркімнің сөзіне еліктеп, неше түрлі мамандықты қиялдамай, қабілетіміз жететін өзімізге сүйікті мамандықты таңдағанымыз дұрыс. Сонда ғана өз ісіне жауапты, аса білікті маман иелері шығады. Болашақ біздің қолымызда - жас ұрпақ!

Тәуелсіздік

*Қаниама қиыншылық өтті бастан,
Жүк мінді арқамызға зілді тастан.
Тәуелсіздік жолында күресуде,
Төніп тұрды төбемізде бұлтты аспан.*

*Келмеді Тәуелсіздік оңайлықпен,
Өтті талай жылдарымыз бодандықпен.
Қор қылды жала жауып барлығына.
Үміттері көп еді одан күткен,*

*Еңбектері тапталмады қуанышты,
Тапқандай жаным іздеп жұбанышты.
Мен енді мәңгі еркін елде тұрам,
Бұл халықтың аңсап жеткен сұранышы.*

*Қастерлеймін аңсап жеткен елдігіңді,
Тауым, шөлім, көлім, далам кеңдігіңді.
Сол жолда жаны құрбан әрбір боздақ,
Есте сақтар мәңгі халық ерлігіңді.*

ТІЛ МӘРТЕБЕСІ - ЕЛ МӘРТЕБЕСІ

ҚАНТБЕК Маржан Сәбитқызы,
Қ.Сәтбаев атындағы жалпы орта мектебінің оқушысы.
Жетекшісі: Ержігіт Айгүл Үсенқызы,
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы

Тіл мәртебесі елдің мәртебесімен тікелей байланысты. Елдің тілі тек қарым-қатынас құралы ғана емес, сонымен бірге оның мәдениеті, тарихы мен өзіндік ерекшелігінің ажырамас бөлігі болып табылады. Ұлттың тілі - бұл өз халқының және олардың ұжымдық құндылықтарының, сенімдері мен дәстүрлерінің көрінісі.

Қазақстан Республикасы – көпұлтты мемлекет. Яғни, Қазақ жерінде түрлі ұлттар мекен етеді, олар түрлі саяси оқиғалармен жер аударылып, тұрақтап қалғандар. Еліміздегі басқа ұл өкілдері де қазақ тілін құрмет тұтады.

Қазақ тілінің Қазақстандағы ресми мәртебесі елдің дамуында және оның бірегейлігінде маңызды рөл атқарды. Үкімет қазақ тілін өмірдің түрлі салаларында, соның ішінде білім беру, бұқаралық ақпарат құралдары мен мемлекеттік басқаруда қолдануға жәрдемдесу бойынша бірнеше бастамалар қабылдады. Ресми қарым-қатынаста қазақ тілін қолдану міндетті болды, сондай-ақ үкімет мемлекеттік секторда жұмыс істеу үшін қазақ тілін білудің міндетті талап болуын қамтамасыз ету жөнінде шаралар қабылдады.

Қазақ тілін насихаттау еліміздің мәдени мұрасын сақтап қана қоймай, адамдар арасында ұлттық бірегейлік сезімін нығайтты. Қазақ тілін қолдану Қазақстан халқы үшін мақтаныштың символына айналды және еліміздің әр түрлі тұрғындары арасында бірлік сезімін қалыптастыруға көмектесті.

Екінші жағынан, елдің тіл мәртебесі оның экономикалық өсуі мен дамуына да әсер етуі мүмкін. Кеңінен сөйлейтін және түсінетін тіл басқа елдермен қарым-қатынас пен сауданы жеңілдетуі мүмкін. Бұл өз кезегінде шетелдік инвестициялардың көбеюіне, жұмыс орындарын құруға және жалпы экономикалық өсуге әкелуі мүмкін.

Қорытындылай келе, тілдің мәртебесі елдің мәртебесімен тығыз байланысты. Қазақстанның азаматы ретінде қазақ тілін ілгерілету мен сақтау елдің одан әрі табысы мен дамуы үшін шешуші мәнге ие деп санаймын. Ана тілімізді әрқашан құрметтейік, айбынын асқақтатайық дегім келеді.

Армандаймын!

*Адамның шегі бар ма талғамында,
Неге сонша асықтым арманымда?
Жеткізбейтін, жүйрік ат секілді боп,
Ұшқыр ойым талай жерге бармады ма...?*

*Басым қатты жетем деп арманымда,
Ойланамын оңаша қалғанымда.
Менің осы арғаным аялаған,
Орындар қай мекенге барғанымда?*

*Мейлі келсін, келмесін, жанға жарқын.
Өзім-ақ бірдеме етіп табам парқын.
Тәңірім ексе гүлін тағдырыма,
Өз күшіммен жасаймын қолмен бәрін.*

*Сонда да арман керек, армандаймын,
Армансыз айдалада қалғандаймын.
«Армансыз жан - қанатсыз құс деген» зой,
Үзбеймін үмітімді армандаймын!*

ШКОЛА – ЭТО ПРЕКРАСНО!

МУХАММЕДХАРЫ Амина,
Ө.Жанібек атындағы №4 жалпы орта
лицей-интернатының оқушысы.
Жетекшісі: Бижан Гулдар Асанкызы,
Түркістан облысы, Отырар ауданы

Что побудило меня написать про мою школу, где я сейчас учусь, то есть о лицее-интернате, если быть точнее.

Меня зовут Мухамедхары Амина. Я родилась и проживаю в Отырарском районе Туркестанской области. Я учусь в 8 «Б» классе лицея-интерната №4 имени У.Жанибекова.

Для меня школа – это второй дом. Здесь мы общаемся, советуемся, взрослеем. Для многих школа – это что-то большее, чем место, где мы получаем образование. Недаром взрослые говорят, что школьные годы – это лучшее время в их жизни. Ещё в детстве человек решает, кем ему быть, какую профессию выбрать.

В школе формируется характер, складывается наше отношение к миру, здесь нас учат логически мыслить. Чем больше человек учится, тем он больше понимает себя, окружающую обстановку, близких людей.

Школа – это не просто здание. Это мир, в котором мы живём, это место, ставшее родным, своим. Ведь здесь мы не только проводим значительную часть своего времени, здесь мы учимся, постигаем основы знаний. Осознавая важность данного процесса, нельзя не быть благодарным школе и не назвать её вторым домом.

Мы многое приобретаем за школьные годы... А учителя – это, наверное, сердце школы. В нашей жизни они играют важную роль, как, возможно, и мы в их жизни. Все наши учителя – умные и хорошие люди. Они стараются передать нам свои знания, подготовить нас к взрослой жизни. Директора нашего лицея зовут Арипбеков Адильхан Асилханович, он очень серьезный, справедливый человек, очень любит детей это видно по его глазам. Есть в лицее завуч по научной работе, его зовут Буйрабай Мұхаметжан Бакрамбекұлы. В наш современный век, в век технологий его профессия очень важна сейчас, потому что он помогает нашим ученикам и преподавателям проявить свои знания на различных олимпиадах, конкурсах, дебатах, это при том, что у нас в лицее обучаются - 989 учеников!!! Хочу сказать и про завуча по учебной работе, если бы не он, то кто бы составлял нам расписание? Без него школа как без рук! Благодаря ему у нас в школе много одарённых учеников. Зовут

его Салықбай Айдарбек Асанұлы. В лицее действуют 13 кружков (шахматы, шашки, умелые руки, робототехника, волейбол, народные танцы, литературный кружок и другие).

А ещё у нас в школе очень весело и интересно. Запоминаются праздничные вечера и спортивные соревнования. Лицей-интернат расположен недалеко от моего дома. Здание школы двухэтажное, на каждом этаже располагаются просторные классные комнаты. Они со свежим ремонтом, все учебные помещения чистые и аккуратные.

Больше всего мне нравится школьный спортзал. Там есть шведская стенка, несколько турников и разнообразные гимнастические снаряды. Нетрудно догадаться, что физкультура – мой любимый урок.

Также мне по душе кабинет музыки. Там на стенах развешены портреты известных композиторов, а у стены стоит фортепиано.

Особого внимания заслуживают учителя. Они добрые и чуткие, всегда придут на помощь. Учителя умеют доступно объяснять даже самый сложный материал и никогда не повышают на учеников голос. Помимо урока физкультуры, мне нравится очень предмет русский язык и литература, который преподаёт нам профессионал своего дела, интересная личность, в меру строгая и в меру добрая, отзывчивая, интересная - Бижан Гульдар Асанкызы. Благодаря ей наш класс приобщился к чтению и изучению русского языка и литературы, многие полюбили предмет. Наш классный руководитель Ляззат Шадиева, как наша вторая мама. Она очень добрая и заботливая, мы её любим все. Теперь, если возвратиться к началу эссе я поставила вопрос: «Что побудило меня написать про мою школу?». Ещё совсем немного – и все мы отправимся в свободное плавание, а физика, литература, учителя и школьные олимпиады останутся в далеком прошлом, напоминая о себе лишь с фотографии. Поэтому надо ценить каждый день, брать как можно больше из каждой возможности позитивной энергии, никогда не думать о плохом!

Школа – это прекрасно!

2015 жылдың тамыз айынан бастап шыға бастады.
Айына бір рет шығады.

Бас редактор:
ЕСЕН Бахыткүл Артыққызы

Шығармашылық директор:
БЕКЗАТ Рүстем

Бас редактордың орынбасары:
Биғараев Жарқынбек

Тілшілер:
БАСЫҚАРА Бекарыс
КӨПЖАН Бақытжамал

Дизайнер:
АНАРКУЛОВ Ислам

Журнал Қазақстан Республикасының
Инвестициялар және Даму Министрлігі
Байланыс, Ақпараттандыру және Ақпарат
комитетінде тіркелген.
Тіркеу куәлігі №15454-Ж (01.07.2015)

Жазылу индексі: 74871
Редакцияға келіп түскен
автордың мақалалары редакцияның
көзқарасын білдірмейді.
Түпнұсқа редакция архивінде сақталады.
Кейбір суреттер мен мәліметтер
интернеттен алынады.

Меншік иесі: ЖК “Шың” Баспаханасы.

Журнал 2023 жылы 20 сәуір
ЖК “Шың” баспаханасында
басылып шықты.

Мекен-жайымыз:
Қазақстан Республикасы,
Шымкент қаласы,
Ғ.Орманов көшесі 10/1

Байланыс телефондары:

+7 (7252) 77 20 10

Ұялы тел.: +7 701 590 79 16,

+7 778 625 20 78

эл.пошта: bilimshini.kz@mail.ru

сайт: www.bilimshini.kz

Тапсырыс: №149

Таралымы: 4120

Мазмұны

ЕСЕН.Б.А Журналымыз әр ұстаздың төрінде тұрсын!.....	1
ЖУНИСОВА Н.Д. Түркістанның заманауи мұғалімдер фестивалінде үздік ұстаздар бас қосты.....	2
НУРЖАУТОВ С.Д. Ұстаз тұлғасы – үлгі һәм өнеге.....	4
МАГИТОВА Т. «Бір ел – бір кітап» Т.Әбдіковтың шығармалары.....	6
САТЫБАЛДИЕВ А.С. Ұрпағы білімді халықтың болашағы жарқын.....	8
ӘБІЛДАБЕК Г.Т. Мектептегі өзін-өзі басқару – тәрбиенің тиімді құралы.....	9
СУГИРБАЕВА К.Н. Панфиловшылар ерлігі.....	10
ТҮНЖАРЫҚ С.Ә. Креативті ойлаудың проблемаларды шешудегі рөлі.....	12
ДІЛТАЙ Б.С. М.Мақатаев «Аққулар ұйықтағанда» поэмасындағы әйел-ана мен көл еркесі-аққу бейнесі.....	14
МОМИНЖАНОВА Н.А. «Сказка о мёртвой царевне и семи богатырях» А.С.Пушкина.....	16
ТЛЕУБАЕВА А.Ш. Особые слова для выражения чувств.....	19
ШИГАНБАЕВА Н.А. Как отмечают наурыз?.....	21
АБДУЛЛАЕВА С.Ф. О.Сулейменов. Стихотворение «Волчата».....	23
НУРСЕИТОВА К.Б. Температураны өлшеу.....	24
БАЙБАТЫР Ш. И.Жансугуров «Кюйши».....	26
КЕМБАБАЕВ Н.Ж. Арнаулы дамыту жаттығуларының техникалық дағдысын бекіту.....	27
БОРАНОВА А.О. William Shakespeare.....	29
УТЕБАЕВ А.А. Тәуелсіз Қазақстанда жасыл транспорттың дамуы.....	31
ИСАЕВА Р.А. Тәуелсіз Қазақстанда биожанарамайды алу технологиясының дамуы.....	32
ӨМІРБЕК Қ. Болашақ біздің қолымызда.....	34
ҚАНТБЕК М.С. Тіл мәртебесі - ел мәртебесі.....	35
МУХАММЕДХАРЫ А. Школа – это прекрасно!.....	36

ШЫҢ

БАСПАХАНАСЫ

Кітап

Стендтер

Кітапшалар

Визитка

Плакат

Диплом

Маңдайшалар

Баннер

Журналдар

Брошюра

Портфолио

Афиша

Буклеттер

Бланк

Құттықтаулар

Шақырулар

Календарь

Сапалы әрі арзан бағада

*Мектеп
билмелерін
безендіру*

Байланыс сымтетігі: +7 (7252) 77 20 10;

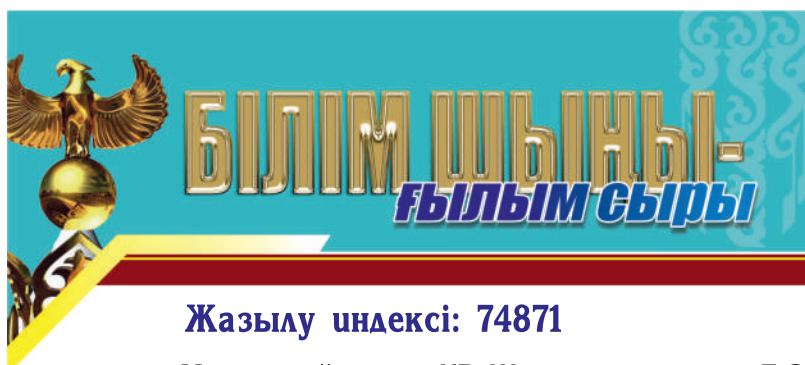
Ұялы тел.: +7 701 590 79 16

ҚР, Шымкент қаласы, Ғ.Орманова көшесі 10/1

E-mail: bilimshini.kz@mail.ru

БАСПАСӨЗ-2023

Жазылу индексі: 74871

Мекен-жайымыз: ҚР, Шымкент қаласы, Ғ.Орманов көшесі, 10/1

Байланыс телефондары: 8(7252) 77 20 10 Ұялы тел.: 8 701 312 99 06

6 айға жазылу бағасы

Қазпошта арқылы
3440 теңге 00 тиын

“Ер-нұр” пресс арқылы
3666 теңге 00 тиын